

আম্মাৰ
ৰাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদ

প্ৰকাশক -
ধীৰেশ্বৰ ডেকা
নলবাৰী : অসম

প্ৰথম প্ৰকাশ -
১৪ নবেম্বৰ ১৯৭৬ চন

মুদ্ৰণ - নিউ প্ৰেছ : নলবাৰী : অসম

মূল্য - ২৫০ টকা

বন্ধোৱা হৈছে -
গুণেশ্বৰ বাইপ্তিং ইণ্ডাষ্ট্ৰী, নলবাৰী

বেটুপাত সজ্জা -
ভাগ্য আৰ্ট এণ্ড ইণ্ডাষ্ট্ৰী, নলবাৰী

১২/১১/৭৬

আমাৰ ৰাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদ

শ্ৰীকুমুদ চন্দ্ৰ বৰুৱা, বি-এচ-চি, এম-এ

নল-৩৪/৭৬
১১/১১/৭৬

কিতাপ পোৱা গাই
নিউ প্ৰেছ

নলবাৰী : অসম

প্ৰকাশক—

ধীৰেশ্বৰ ডেকা

নলবাৰী : অসম

প্ৰথম প্ৰকাশ—

১৪ নবেম্বৰ ১৯৭৬ চন

২য় প্ৰকাশ—

১০ জুন ১৯৭৮

মুদ্ৰণ— নিউ প্ৰেছ : নলবাৰী : অসম

মূল্য— ২.৫০ টকা

বন্ধোৱা হৈছে—

গুণেশ্বৰ বাইপ্ৰিং ইণ্ডাষ্ট্ৰী, নলবাৰী

বেটুপাত সজ্জা—

ভাগ্য আৰ্ট এণ্ড ইণ্ডাষ্ট্ৰী, নলবাৰী

*****

*****

১৮৯৮ শকৰ কাতি মাহৰ শুক্ল দ্বাদশী তিথি
বুধবাৰৰ দিনা চৌবানকৈ বছৰ বয়সত পৰলোক প্ৰাপ্ত
হোৱা মোৰ চিৰপূজ্য পিতৃ দেৱতা—
৩৮চেনিৰাম বৰুৱাৰ পৰিত্ৰ স্মৃতিত এই ক্ষুদ্ৰ পুথিখনি
অৰ্পণ কৰিলোঁ।

— কুমুদ —

॥ লেখকৰ একাষাৰ ॥

সময়ে সময়ে কিতাপ লিখাৰ চিন্তা মনলৈ আহে ;
পিচে প্ৰকাশ কৰাৰ কথা ভবাৰ লগে লগে সেই আগ্ৰহ মনতে
মৰহি যায়। নিজৰ ধন নাথাকিলে কিতাপ প্ৰকাশ কৰাতো টান।
আৱশ্যে লব্ধ প্ৰতিষ্ঠ সাহিত্যিকসকলৰ কথা স্মৰণীয়। তিনিখন
কিতাপ প্ৰকাশ কৰাৰ পিচত আৰু কেইবাখনো কিতাপ হাতে লিখা
অৱস্থাতে পৰি আছে। অৱশ্যে তাৰে দুই চাৰিটা গল্প, কবিতা
আৰু প্ৰবন্ধ বিভিন্ন আলোচনী আৰু বাতৰি কাকতত প্ৰকাশ হৈছে।

আমাৰ জনপ্ৰিয় ৰাষ্ট্ৰপতি শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদৰ
জীৱনী এখন লিখাৰ ইচ্ছা বহুদিন আগৰে পৰা আছিল। কিছু তথ্য
পাতি সংগ্ৰহ কৰি জীৱনীখন লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰাৰ লগে লগে
নানা ঘৰুৱা অসুবিধাৰ উদ্ভৱ হোৱাত কিতাপ লিখা আগ্ৰহ আৰু
মানসিক প্ৰস্তুতি একেবাৰে নাইকীয়া হৈ পৰিল। মোৰ এই
অসুবিধাৰ কথা জানিব পাৰি নলবাৰীৰ নিউ বুক ষ্টলৰ মালিক,
ঔপন্যাসিক শ্ৰীধীৰেশ্বৰ ডেকাই কিতাপখন নিজে প্ৰকাশ কৰিম বুলি
কথা দি কিতাপখনৰ আধাৰুৱা কাম সমাপ্ত কৰিবলৈ কলে। তেখেতৰ
পৰা পোৱা উৎসাহ উদ্দীপনাৰ ফলতেই কিতাপখনৰ কাম সমাপ্ত হল।
সেই বাবে লিখক শ্ৰীডেকাৰ ওচৰত কৃতজ্ঞ থাকিল।

কিতাপখনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় তথ্য পাতি যোগান ধৰা
বাবে ৰাষ্ট্ৰপতিৰ প্ৰাইভেট চেক্ৰেটাৰী শ্ৰী বি, বৰুৱা ডাঙৰীয়াকো আন-
ন্তৰিক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলো। উক্ত জীৱনীখন লিখাত বিভিন্ন প্ৰকাৰে
সহায় সহযোগীতা আগবঢ়োৱা বাবে শ্ৰীবদন চন্দ্ৰ মেধি, বি-এ, বি-টি,
মোৰ সহকৰ্মী শ্ৰীদেহী ৰাম তহবিলদাৰ, বৰভাগ কলেজৰ অধ্যাপক
সাহিত্যিক শ্ৰীচানাবাম কলিতা, শ্বহীদ মকুন্দ কাকতি বিদ্যাপীঠৰ প্ৰধান
শিক্ষক শ্ৰীধীৰেন চৌধাৰী আৰু নলবাৰীৰ ডেকা ৰায়গী আৰু সাহিত্য
প্ৰেমী শ্ৰীচন্দ্ৰমল্ল বৰুৱাৰ বৰুৱাৰ ওচৰতো কৃতজ্ঞ থাকিল।

শেষত পাঠক-পাঠিকাসকলৰ পৰা সমাদৰ পালে মোৰ সকলো
শ্ৰম সাৰ্থক হোৱা যেন লাগিব।

ৰণাকুছি
৬/১১/৭৬ ইং

শ্ৰীকুমুদ চন্দ্ৰ বৰুৱা

আমাৰ কথা

কুৰি শতিকাৰ প্ৰসিদ্ধ ৰাজনীতিবিদসকলৰ ভিতৰত
শ্ৰদ্ধাভাজন শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদো এজন। মহান
ৰাজনীতিবিদ শ্ৰীআলি আহমদৰ জীৱনৰ সকলো কথা সুন্দৰ
আৰু নিখুতকৈ লিখি প্ৰকাশ কৰা তেনেই উজু কাম নহয়।
শ্ৰীআলি আহমদ অসমীয়া জাতিৰ কাৰণে এক গৌৰৱৰ
ইতিহাস হৈ থাকিব।

শ্ৰীকুমুদ চন্দ্ৰ বৰুৱাদেৱে লিখা, শ্ৰীআলি আহমদৰ
নিচিনা এজন ব্যক্তিত্ব সম্পন্ন মানুহৰ জীৱনাখন প্ৰকাশ কৰিবলৈ
পাই সঁচাকৈয়ে আনন্দ পাইছে।

ভবিষ্যতে নিখুত আৰু সম্পূৰ্ণ জীৱনী শ্ৰীবৰুৱাৰ কাপৰ
পৰাই অসমীয়া ৰাইজে পাই থাকিব বুলি আশা ৰাখিলো।
জানিবলৈ পাইছো—তেখেতৰ আগতেও কেইখনমান পুথি
প্ৰকাশ হৈছে আৰু প্ৰকাশ হবলৈ কেইখনমান বাকী আছে।

অসমীয়া সাহিত্যত জীৱনী আৰু শিশু সাহিত্য তেনেই
কম। আমি আগলৈও এনে সাহিত্য প্ৰকাশ কৰাৰ কাৰণে
যত্নপৰ হৈ থাকিম।

সঁচা কথা কবলৈ হলে কিতাপখনৰ প্ৰকাশ কৰাৰ
কাৰণে উৎসাহ উদ্দীপনা যোগাইছিল মোৰ সহধৰ্মিনী
শ্ৰীমতী অলকানন্দা ডেকাই। তেওঁৰ সঁচি থোৱা ধনৰ বলতে
কিতাপখন প্ৰকাশ হৈ ওলাল। মহান ব্যক্তি শ্ৰীআলি আহমদৰ
দীৰ্ঘায়ু কামনা কৰি অকুণ্ঠ শ্ৰদ্ধা নিবেদন কৰিলোঁ।

সদৌ শেষত পাঠক-পাঠিকা আৰু ৰাইজে আমাৰ
প্ৰকাশনক আশীৰ্বাদ কৰিব বুলি আমাৰ বিশ্বাস। ইতি—

ধীৰেশ্বৰ ডেকা
নলবাৰী

১৪/১১/৭৬ ইং

॥ লেখকৰ আন কেইখনমান কিতাপ ॥

১। অদ্ভুত গছ	২৫
২। শ্রীমতী বিজয় লক্ষ্মী পণ্ডিত	১৫০
৩। বিজ্ঞানৰ বিচিত্র সাধু	১৫০

॥ অপ্ৰকাশিত কিতাপ ॥

১। এটি জুপুৰী, দুজোপা ফুল (কবিতা)
২। সুবৰ মাধুৰী (গীত)
৩। বিজ্ঞান বিচিত্রা
৪। পূজাৰ চোলা (একাঙ্কিকা)
৫। নতুন সূৰ্য্যৰ বশ্মি (গল্প)

- x -

আমাৰ ৰাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদ

মহৎ আৰু ব্যক্তিত্বসম্পন্ন কোনো লোককে ক্ষমতাৰ প্ৰলোভনে নিজৰ লক্ষ্য স্থানৰ পৰা কেতিয়াও কক্ষচ্যুত কৰিব নোৱাৰে। সোণ জুইত যিমানেই পোৰে সিমানেই উজ্জল হোৱাৰ দৰে, প্ৰতিভাবান লোকেও কৰ্ম ক্ষেত্ৰত যিমানেই বাধা বিঘিনিৰ সন্মুখীন হয়, সিমানেই তেওঁলোকৰ গুণ ৰাজি জনসাধাৰণৰ চাক্ষু্য দৃষ্টিত উদ্ভাসিত হৈ পৰে। ফলত তেওঁলোক আগতকৈও বেছি প্ৰিয় ভাজন হয়। ভাৰতৰ পঞ্চম ৰাষ্ট্ৰপতি শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদৰ জীৱনতো আমি তাকেই দেখিবলৈ পাবোঁ। ভাৰতীয় হিন্দু-মুছলমানৰ মাজত বিভাজনৰ সৃষ্টি কৰি ভাৰতৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামক দুৰ্বল কৰি তুলিবলৈ ইংৰাজ চৰকাৰৰ কূটনীতিবিদ সকলে আৰম্ভণি চেষ্টা চলাই আছিল। সেই চেষ্টাৰ ফল স্বৰূপেই ১৯০৬ চনত ভাৰতত মুছলীম লীগৰ জন্ম হয়। সেই সময়ত অসমত মুছলীম লীগৰ প্ৰধান নেতা আছিল প্ৰসিদ্ধ ৰাজনীতিবিদ চাৰ চৈয়দ ছাদুল্লা। ছাদুল্লাই শিক্ষিত ডেকা ফকৰুদ্দিনক মুছলীম লীগত যোগ দিবলৈ বৰকৈ বুজাইছিল। মুছলীম লীগত যোগ দিলে তেওঁক নিজৰ মন্ত্ৰী সভাতো স্থান দিব বুলি ছাদুল্লা চাহাবে আশ্বাস দিছিল; কিন্তু আলি আহমদে দেশৰ বিৰাট স্বাৰ্থৰ কথা চিন্তা কৰি নিজে সদায় সাম্প্ৰদায়িকতাৰ ঠেক গপ্তীৰ বাহিৰতে থাকিল। লীগৰ নেতা সকলৰ কোনো প্ৰলোভনে আলি আহমদক কংগ্ৰেছৰ পৰা বাহিৰ কৰি আনিব নোৱাৰিলে। আলি আহমদৰ বহুল দৃষ্টিভঙ্গী, উদাৰ মনোভাব আৰু প্ৰকৃত দেশ প্ৰেমৰ উমান পালে সৰ্বভাৰতীয় নেতা সকলে বিনা দ্বিধাই তেওঁক ৰাষ্ট্ৰপতিৰ দৰে এটি সৰ্ব্বোচ্চ পদত অধিষ্ঠিত কৰিলে। ডঃ জাকিৰ

জুচেনৰ পিচতেই সংখ্যালঘু সম্প্ৰদায়ৰ মাজৰ পৰা বাষ্ট্ৰৰ এনে সৰ্ব্বোচ্চ সন্মান লাভ কৰা আলি আহমদেই হল দ্বিতীয় ব্যক্তি। ধৰ্মনিৰপেক্ষ ভাৱতবৰ্ষত মানুহৰ জাত-কুলৰ ওপৰত বিচাৰ নকৰি প্ৰকৃত গুণতহে ৰে পূজা কৰা হয়, এয়ে তাৰ জ্বলন্ত প্ৰমাণ।

জন্ম আৰু বংশ পৰিচয়

শিৱসাগৰ জিলাৰ গোলাঘাট মহকুমাৰ অন্তৰ্গত কছাৰীহাট এখন সৰু গাঁও। সেই গাঁৱে এটি অভিজাত্য পৰিয়ালত জন্ম লাভ কৰিছিল কাজি খলিলুদ্দিন আহমদে।

সেই যুগতে শিক্ষাৰ পোহৰ পোৱা কাজি খলিলুদ্দিন আছিল গাঁৱৰ ভিতৰতে এজন গণ্য-মান্য লোক। আধুনিক শিক্ষাৰ মোল বুজা খলিলুদ্দিনে তেওঁৰ পুত্ৰ জালনুৰক চিকিৎসা বিজ্ঞা পাঢ়িবলৈ কলিকতালৈ পঠায়। সেই একে সময়তে আনন্দৰাম বৰুৱাই কলিকতাত সংস্কৃত পাঢ়ি আছিল। সেই ছেগতে আনন্দৰাম বৰুৱাৰ লগত জালনুৰ আলিৰ বন্ধুত্ব গঢ়ি উঠিল। দুয়োজন বন্ধু একে লগে লগ লাগি উচ্চ শিক্ষা লবৰ কাৰণে ইংলণ্ডলৈ যাত্ৰা কৰিলে। ইংলণ্ডলৈ গৈ জালনুৰ আলিয়ে এম, ডি বিভাগত এডিন বৰা বিশ্ববিদ্যালয়ত ভৰ্তি হয়। যথা সময়ত তাৰ পৰা চিকিৎসা বিজ্ঞাৰ ডিগ্ৰী লৈ ইণ্ডিয়ান মেডিকেল চাৰ্ভিছতো উত্তীৰ্ণ হয়। সেই একে সময়তে আনন্দৰাম বৰুৱাই ইণ্ডিয়ান চিভিল চাৰ্ভিছ পৰীক্ষা পাছ কৰি অসমৰ প্ৰথম চিভিলিয়ান ৰূপে খ্যাতি অৰ্জন কৰে।

উচ্চ শিক্ষা লাভ কৰি বিদেশৰ পৰা উভতি অহাৰ পিচত, জালনুৰ আলিক শিৱসাগৰ জিলাতে চাকৰি দিয়ে। তাৰ পিচত চৰকাৰৰ কোপত পৰি নৰ্থ বেণ্টাৰ্ণ ফ্ৰণ্টিয়াৰ প্ৰভিন্সলৈ বদলি হব লগা হয়। তেতিয়াৰে পৰা জালনুৰ আলি অসমৰ বাহিৰতে থাকে। শেষত তেওঁ সৈন্য বিভাগত ডাক্তৰী চাকৰি কৰি লেফটেনেণ্ট কৰ্ণেল পদ লাভ কৰে। ১৯০৩ চনত তেওঁ সেই চাকৰিৰ পৰা অৱসৰ লৈ দিল্লীতে নিগাজীকৈ থাকিবলৈ লয়। জালনুৰ আলি আছিল নিৰীক আৰু আত্ম-সন্মানৰ প্ৰতি অত্যন্ত সচেতন। নিয়মমতে তেওঁ কৰ্ণেল পদৰো ওপৰলৈ উন্নীত হব লাগিছিল। কিন্তু ভাৰতীয় বুলি তেওঁক ব্ৰিটিছ চৰকাৰে সেই সুবিধাৰ পৰা বঞ্চিত কৰিলে। এনে অন্যায্য অবিচাৰৰ প্ৰতিবাদ জনাবলৈ জালনুৰ আলি ইংলণ্ডলৈ যায় আৰু বাণাক লগ পৰে। কিন্তু তাৰ পৰা একো লাভ নহল। তেওঁ বিফল মনোবথ হৈ ভাৰতলৈ ঘূৰি আহিল। ইংৰাজ শাসকসকলৰ অন্যায্য অবিচাৰত জালনুৰ আলি বৰকৈ অতিষ্ঠ হৈ পৰিল। তেতিয়াৰে পৰা তেওঁৰ অন্তৰত গোপনে বিদ্ৰোহৰ অগাণি জ্বলি উঠিল।

জালনুৰ আলিয়ে দিল্লীৰ ওচৰৰ বিখ্যাত উৰু কৰি গালিৰৰ বংশত বিবাহ কাৰ্য্য সম্পন্ন কৰে। তেওঁৰ পত্নীৰ নাম ৰোকুয়া চুলতান। জালনুৰৰ দৰে তেওঁৰ পত্নী ৰোকুয়া চুলতানো আছিল স্বাধীন মনা আৰু নৈতিক বলেৰে বলীয়ান।

জালনুৰ আলিৰ দহোটি ল'ৰা-ছোৱালীৰ ভিতৰত ফকৰুদ্দিন আলি আহমদেই আছিল আটাইতকৈ ডাঙৰ।

১৯০৫ চনৰ মেই মাহৰ ১৩ তাৰিখে দিল্লী নগৰত আলি আহমদৰ জন্ম হয়। মন কৰিব লগীয়া কথা এয়ে যে কৰ্ণেল জামনুৰ আলিৰ আটাই কেইজন ল'ৰা-ছোৱালী তেওঁ চাকৰিৰ পৰা অৱসৰ লোৱাৰ পিচতহে জন্ম হয়।

শিক্ষা আৰু ল'ৰা কাল

যি মূলা বাঢ়িব তাৰ দুপাততে চিন। সৰু কালৰে পৰা আলি আহমদৰ প্ৰকৃতিত মহৎ লোকৰ লক্ষণ পৰিলক্ষিত হৈছিল। ধীৰ, স্থিৰ, শান্ত আৰু মেধা শক্তিৰ বাবে তেওঁ সকলোৰে প্ৰিয় পাত্ৰ হৈ পৰিছিল।

প্ৰাথমিক শিক্ষা সাং কৰি আলি আহমদে উত্তৰ প্ৰদেশৰ গোণ্ডাৰ চৰকাৰী হাইস্কুলত ভৰ্তি হয়। মাজতে সেই হাইস্কুল এৰি আহি দিল্লীৰ চৰকাৰী হাইস্কুলত নাম লিখে। সেই হাইস্কুল পঞ্জাব বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত আছিল। ১৯২১ চনত আলি আহমদে উক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষা পাছ কৰে। তাৰ পিচত তেওঁ দিল্লীৰ চেণ্ট ষ্টেফেন কলেজত ভৰ্তি হয়। সেই কলেজৰ শিক্ষা শেষ নোহওঁতেই তেওঁ উচ্চ শিক্ষা লবৰ বাবে ইংলণ্ডলৈ যায় আৰু কেব্ৰিজ বিশ্ব বিদ্যালয়ৰ অধীনস্থ চেণ্ট ক্যাথাৰিন কলেজত ইতিহাস অধ্যয়ন কৰিবলৈ লয়। সেই কলেজৰ পৰা ১৯২৭ চনত আলি আহমদে ইতিহাস সূখ্যাৰ্থে এম-এ পাছ কৰে। তাৰ পিচত তেওঁ লণ্ডনৰ ইনাৰ টেম্পলত ভৰ্তি হয় আৰু তাৰ পৰা ১৯২৮ চনত বাৰ-এট-ল পাছ কৰি ভাৰতলৈ উভতি আহে।

ওকালতি আৰম্ভ

ভাৰতলৈ উভতি আহি ফকৰুদ্দিন আলি আহমদে প্ৰথমে পঞ্জাব উচ্চ ন্যায়ালয়ত এডভোকেট হিচাবে ভৰ্তি হয়। সেই ঠাইত থাকি ভাল নলগাত পিতৃৰ নিৰ্দেশক্ৰমে ১৯২৮ চনত তেওঁ পিতৃ পিতামহৰ জন্ম স্থান অসমলৈ আহে আৰু গুৱাহাটীতে ওকালতি আৰম্ভ কৰে। পিতৃ জালানুৰ আলিয়ে নিজেই পুতেকক গুৱাহাটীলৈ লৈ আহি নিজৰ বন্ধু-বান্ধবসলকৰ লগত চিনাকি কৰি দিছিল। নিজৰ নম্ৰতা আৰু সাধুতাৰ কাৰণে অতি কম দিনৰ ভিতৰতে তেওঁ সকলোৰে মাজত সববৰহী হৈ উঠে আৰু ওকালতি ব্যৱসায়তো যথেষ্ট উন্নতি কৰে। সেই সময়ত দেশত স্বাধীনতা আন্দোলনে গা কৰি উঠিছিল। দেশ প্ৰেম থকা সকলো চিন্তাশীল লোকে স্বাধীনতা আন্দোলনত যোগ দিছিল। স্বাধীন মনা ডেকা আলি আহমদো পিচ পৰি নাথাকিল।

দেশ মাতৃৰ সেৱাত আত্ম নিয়োগ কৰিবলৈ মনস্থ কৰি তেওঁ ১৯৩১ চনত জাতীয় কংগ্ৰেছৰ প্ৰাথমিক সভা পদত ভৰ্তি হয়। তেতিয়াৰে পৰা শ্ৰীআলি আহমদে ওকালতি ব্যৱসায়ত বোঁ মন নিদি স্বাধীনতা সংগ্ৰামতহে আত্ম নিয়োগ কৰিবলৈ ললে। ১৯৩১ চনত ফকৰুদ্দিনৰ পিতৃ জালানুৰ আলিৰ মৃত্যু হয়। পিতৃ বিয়োগৰ লগে লগে পৰিয়ালৰ সকলো দায়িত্ব তেওঁৰ ওপৰতে পৰে।

আলি আহমদৰ বিয়া

উত্তৰ প্ৰদেশৰ বাদৌন জিলাৰ শ্বেইখুপুৰ নামে ঠাইৰ এটি জমিদাৰ পৰিয়ালত চুলতান হায়দৰ যোশৰ জন্ম হয়। হায়দৰ যোশ উৰ্দু ভাষাৰ এজন সু-পণ্ডিত আছিল। তেওঁ উৰ্দু ভাষাত ভালেমান গল্প আৰু উপন্যাস লিখি থৈ গৈছে। হায়দৰ যোশ উত্তৰ প্ৰদেশৰ লোক সেৱা আয়োগৰ এজন সদস্য আছিল। শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদৰ সুযোগ্য পত্নী বেগম আবিদা আহমদ তেওঁৰে ছোৱালী। ১৯২৩ চনত উত্তৰ প্ৰদেশৰ হবদৈ নামে ঠাইত আবিদাৰ জন্ম হয়। তেওঁ আলীগড় মুছলীম বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ছোৱালী স্কুলৰ পৰা প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষা পাছ কৰি আলীগড় মুছলীম ছোৱালী কলেজত ভৰ্তি হয়। সেই কলেজৰ পৰাই আবিদাই ১৯৪৫ চনত বি. এ পাছ কৰে। খেলা-ধুলা আৰু ছবি অঁকা তেওঁৰ সকলো পৰা যথেষ্ট বাপ আছিল। কলেজত পঢ়ি থাকোঁতে তেওঁ এগৰাকী কৃতী বেড্‌মিণ্টন খেলুৱৈ ৰূপে নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰিব পাৰিছিল। ভালেমান বেড্‌মিণ্টন প্ৰতিযোগিতাত যোগ দি **আবিদাই** একাধিকবাৰ **শ্ৰেষ্ঠ খেলুৱৈৰ সন্মান লাভ** কৰিছে। বি. এ পাছ কৰাৰ **পিচতেই** ১৯৪৫ চনত আবিদাৰ লগত শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদৰ বিয়া হৈ যায়। এনে এগৰাকী যোগ্য পত্নীৰ সান্নিধ্যত থাকি আলি আহমদে কৰ্মময় জীৱনত যথেষ্ট অনুপ্ৰেৰণা লাভ কৰিছে।

ৰাজনীতিত যোগদান

গুৱাহাটীলৈ অহাৰ মাত্ৰ কেই বছৰমান পিচতেই ফকৰুদ্দিন আলি আহমদে কংগ্ৰেছত যোগ দি সক্ৰিয় ভাবে ৰাজনীতি চৰ্চা কৰিবলৈ লয়। ৰাষ্ট্ৰপতিৰ পদত অধিস্থিত হোৱাৰ আগলৈকে তেওঁ অসম প্ৰদেশ কংগ্ৰেছৰ কাৰ্য্য-নিৰ্বাহক কমিটিৰ এজন নিৰ্গাজ সদস্য আছিল। মাত্ৰ কেইটামান বছৰত বাহিৰে ৰাজনৈক জীৱনৰ অধিক অংশ কালেই তেওঁ সৰ্ব ভাৰতীয় কংগ্ৰেছ কমিটিৰ লগতো সক্ৰিয় ভাবে জড়িত আছিল। আন কিছুমান নেতাৰ দৰে আলি আহমদে প্ৰতিকূল অৱস্থাত পৰিও কোনো দিনে ৰাজনৈতিক দল সাল-সলনি কৰা নাছিল। কংগ্ৰেছ অনুষ্ঠানক তেওঁ মনে প্ৰাণে ভাল পাইছিল। সেই কাৰণে তেওঁ আজীৱন কংগ্ৰেছতে লাগি থাকি কংগ্ৰেছৰ জৰিয়তে দেশ সেৱাত আত্ম নিয়োগ কৰিবলৈ মনস্থ কৰিছিল। সেয়েহে স্বাধীনতা আন্দোলনৰ নীৰৱ কৰ্মীসকলৰ নামৰ তালিকাত আলি আহমদৰ নামো জিলিকি থাকিল।

বৰদলৈ মন্ত্ৰী সভাত আলি আহমদ

১৯৩৫ চনৰ শাসন সংস্কাৰ মতে বিধান সভাৰ আসনৰ বাবে কংগ্ৰেছ প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰাৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। কিছুমান কংগ্ৰেছ নেতাই বিৰোধী দলৰ লগত আপোচ কৰি আসনৰ ভাগ-বটোৱাৰা কৰাৰ সপক্ষে মত পোষণ কৰিছিল। অৱশ্যে আন কিছুমান নেতাই ইয়াৰ তীব্ৰ বিৰোধীতা কৰি কংগ্ৰেছে নিজ শক্তিকেই নিৰ্বাচন

যুদ্ধত নামি পৰিব লাগে বুলি দৃঢ়তাৰে ঘোষণা কৰিলে। তেওঁলোকৰ কথা মতেই কাম হল। কংগ্ৰেছ অকলশৰীয়াটকৈ নিৰ্বাচন যুদ্ধত নামি পৰিল। কংগ্ৰেছ নেতাসকলে নিজৰ দলীয় প্ৰাৰ্থীৰ জয় লাভৰ কাৰণে দেহে কেহে চেপ্টা চলাবলৈ ধৰিলে। সেই সময়ত অসম কংগ্ৰেছৰ প্ৰধান গুৰি ধৰোতা আছিল ত্যাগবীৰ হেম বৰুৱা। বৰুৱাই আছিল কংগ্ৰেছ প্ৰাৰ্থীসকলৰ প্ৰধান শক্তি আৰু অনুপ্ৰেৰণাৰ উৎস।

১৯৩৫ চনৰ নিৰ্বাচনত কংগ্ৰেছ প্ৰাৰ্থী ৰূপে শ্ৰীকককদিন আলি আহমদেও প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰি বিধান সভাৰ সদস্য পদ লাভ কৰিছিল। সেই সময়ত অসম বিধান সভাত কংগ্ৰেছ বিৰোধী দল হিচাবে পৰিগণিত হৈছিল। বৃটিছ চৰকাৰৰ আনুগত্য লাভ কৰা অসমৰ বিচক্ষণ ৰাজনীতিজ্ঞ চাৰ হৈয়দ ছাডুল্লাই মুখ্য মন্ত্ৰীৰ বাব লৈ যি মন্ত্ৰী সভা গঠন কৰিছিল, তাত কংগ্ৰেছী লোকৰ স্থান নাছিল। ছাডুল্লা চাহাবে ডেকা ফককদিনক মুছলীম লীগত যোগ দিবলৈ সকলো ধৰণৰ চেপ্টা চলাইছিল। লীগত যোগ দিলে তেওঁক নিজ মন্ত্ৰী সভাৰ এটি দায়িত্বপূৰ্ণ দপ্তৰ দিব বুলিও লোভ দেখুৱাইছিল। কিন্তু ছাডুল্লা চাহাবৰ কোনো প্ৰলোভনে আলি আহমদক বিচলিত কৰিব পৰা নাছিল। আলি আহমদে ছাডুল্লাৰ দৰে সাম্প্ৰদায়িকতা পূৰ্ণ ঠেক গণ্ডীৰ ৰাজনীতিৰ ভিতৰত সোমাই নপৰি কংগ্ৰেছৰ সংগঠনত সক্ৰিয় ভাবে লাগি পৰিল।

১৯৩৭ চনৰ নিৰ্বাচনত ফককদিনে পণ্ডিত জব্বৰলাল নেহৰু আৰু গোপীনাথ বৰদলৈৰ উপদেশ মতে নিৰ্দলীয় প্ৰাৰ্থী ৰূপে প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰি জয়লাভ কৰে। তেতিয়াও মুখ্য মন্ত্ৰীৰ পদত ছাডুল্লা চাহাবেই আছিল। ১৯৩৮ চনত

ছাডুল্লা মন্ত্ৰী সভা অনাস্থা প্ৰস্তাৱ দি ভঙ্গ কৰি দিয়া হয়। সেই সময়ত কংগ্ৰেছ সংখ্যা গৰিষ্ঠ নথকা কাৰণে নেতাজী সুভাষ চন্দ্ৰ বসুৰ উপদেশ মতে অসমত সংযুক্ত মন্ত্ৰী সভা গঠন কৰা হয়। সেই সংযুক্ত মন্ত্ৰী সভাৰ মুখ্য মন্ত্ৰী হয় লোকপ্ৰিয় গোপীনাথ বৰদলৈ। বৰদলৈদেৱে তেতিয়া বছৰীয়া ডেকা ফককদিনক তেওঁৰ মন্ত্ৰী সভাত অন্তৰ্ভুক্ত কৰি অৰ্থ আৰু ৰাজহ বিভাগৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰে। এনে দুটি গুৰুত্বপূৰ্ণ বিভাগৰ দায়িত্ব অৰ্পণেই আলি আহমদৰ দক্ষতাৰ প্ৰতি বৰদলৈদেৱৰ থকা বিশ্বাস আৰু আস্থাৰ কথা কে সোঁৱৰাই দিয়ে। ৰাজহ মন্ত্ৰী হিচাবে তেওঁ যি কাম হাতত লৈছিল, সেয়ে তেওঁৰ দৃৱশিতা আৰু স্বাধীন চিন্তাৰ পৰিচয় দিছিল। তেওঁ উত্থাপন কৰা কৃষি আয়কৰ বিলখন গৃহীত হোৱাত ৰাজহৰ পৰিমাণ ত্ৰিশ লাখ টকা বাঢ়ে। এইদৰে ৰাজহৰ পৰিমাণ বৃদ্ধি হোৱাত তেওঁ মাটিৰ খাজনা শতকৰা পঞ্চাশ ভাগ কমাই দুখীয়া কৃষকসকলক কিছু সকাহ দিয়ে। তদুপৰি ৰাজহৰ পৰিমাণ বৃদ্ধি হোৱাত, তাৰে কিয়দংশ ধন কানি নিৰাৰণ, নিৰক্ষৰতা দূৰীকৰণ আদি জন-কল্যাণ মূলক কামত খৰছ কৰিব পৰা হৈছিল। আলি আহমদে কৃষি আয়কৰ বিলখন ডাঙি ধৰাত বিৰোধী পক্ষই তীব্ৰ সমালোচনা কৰিছিল। প্ৰকৃততে সেই বিলখন গৃহীত হোৱাত পৰোপকৰ্ম ভাবে জন সাধাৰণৰে উপকাৰ হৈছিল।

ছাডুল্লা চাহাবৰ মন্ত্ৰীত্বৰ কাল ছোৱাত 'লাইন প্ৰথা'ৰ বান্ধ সোলোহা ঢোলোক হোৱাত অনা অসমীয়ালোকে অসম ভৰি পৰিছিল। গতিকে বৰদলৈ মন্ত্ৰী সভাই এই বিষয়ে বিশেষ মনোযোগ দিবলৈ বাধ্য হ'ল। বৰদলৈ মন্ত্ৰী সভাই 'লাইন প্ৰথা'ৰ বান্ধ কটকটীয়া কৰি বাহিৰাগতৰ সোঁত

কমাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।

১৯৩৯ চনত দ্বিতীয় মহাযুদ্ধত ব্ৰিটিছক ধনে জনে সহায় নকৰিবলৈ কংগ্ৰেছে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। সেই সিদ্ধান্ত অনুসৰি দেশৰ ব্যক্তিগত সত্যাগ্ৰহ আৰম্ভ হয় আৰু কংগ্ৰেছী মন্ত্ৰী সভা সমূহে পদত্যাগ কৰে। সেই মৰ্মে ১৯৩৯ চনৰ ১৫ নবেম্বৰ তাৰিখে বৰদলৈ মন্ত্ৰী সভাই পদত্যাগ কৰিলে।

অসহযোগ আন্দোলনত যোগ দান

বৰদলৈ মন্ত্ৰী সভাই পদত্যাগ কৰাৰ পিচত মহাত্মা গান্ধীৰ নিৰ্দেশ ক্ৰমে আলি আহমদে ১৯৪০ চনত সত্যাগ্ৰহ আন্দোলনত যোগ দিয়ে। কিছুমান নিৰ্বাচিত লোকেহে সত্যাগ্ৰহ কৰিব পাৰিছিল। আলি আহমদে সত্যাগ্ৰহৰ কাৰণে নিৰ্বাচিত হৈছিল। স্বৰ্গীয় গোপীনাথ বৰদলৈ দেৱও আলি আহমদৰ লগতে সত্যাগ্ৰহত যোগ দিছিল। সত্যাগ্ৰহৰ ফল স্বৰূপে আলি আহমদে এবছৰ কাৰা বৰণ কৰিব লগীয়া হয়। তেওঁক মুক্তি দিয়াৰ অলপ দিন পিচতেই আৰম্ভ হল ১৯৪২ চনৰ গণ আন্দোলন। উক্ত বছৰে আগষ্ট মাহত মহাত্মা গান্ধীয়ে বিখ্যাত 'ভাৰত ত্যাগ' আন্দোলন আৰম্ভ কৰি দিলে। ব্ৰিটিছ চৰকাৰে এই আন্দোলনক ৰাজদ্রোহী আন্দোলন বুলি আখ্যা দিছিল। কংগ্ৰেছ নেতাসকলে এই আন্দোলনত যোগ দি দেশৰ জন সাধাৰণক উত্তেজিত কৰিবলৈ চাৰিও-পিনে ঘূৰি ফুৰিব ধৰিলে। অত্যাচাৰ চৰকাৰৰ বিৰুদ্ধে সকলো জ্বলি উঠিল। খঙতে তথীৰ হৈ তেওঁলোকে চৰকাৰী অফিচ ঘৰ আদিত জুই জ্বলাই দিলে, টেলিগ্ৰাফৰ তাঁৰ কাটিলে, ৰেলৰ দলং ভাঙিলে আৰু যে কত কি কৰিলে

তাৰ ইয়ত্তা নাই। এই আন্দোলনৰ ফল স্বৰূপে ব্ৰিটিছ চৰকাৰে মাত্ৰ ভূমিৰ স্বাধীনতাৰ কাৰণে যুদ্ধ কৰা যুক্তি যুজৰ যুঁজাৰুসকলক বন্দুক, মোচন গান আদিৰ দ্বাৰা নিহত কৰিলে। লাঠিৰ কোবত আৰু বন্দুকৰ গুলীৰ আঘাতত বহুলোক আহত হল। হাজাৰ হাজাৰ যুক্তি যুঁজাৰু ব্ৰিটিছ চৰকাৰে জেলত আবদ্ধ কৰি ৰাখিলে। জনতাৰ ওপৰত পুলিচৰ অত্যাচাৰ বাঢ়িল যদিও আন্দোলনৰ মাত্ৰা কমক চাৰি বাঢ়িহে গল। দেশৰ পৰিত্ৰ মাটিৰ পৰা বিদেশী দস্যুদলক বিতাৰিত কৰাৰ মানসেৰে স্বাধীনতা প্ৰেমী যুক্তি যুঁজাৰুসকলে 'কৰিম নহলে মৰিম' মন্ত্ৰকে জীৱনৰ মহাব্ৰত কৰি লৈ কুমাৰিকাৰ পৰা হিমাচললৈ, পেশ্চোৰাবৰ পৰা সদিয়াহৈ সমগ্ৰ ভাৰত-বৰ্ষতে গণ আন্দোলন আৰম্ভ কৰি দিলে। অসমেও এই গণ আন্দোলনত এক বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল। এই আন্দোলনতে লিপ্ত হৈ পৰি সৰু পথাৰ মুখী সৈন্যবাহী ৰেলগাড়ী এখন লাইনচ্যুত কৰা অপৰাধত কুশল কোঁৱৰৰ ফাঁচী হল।

১৯৪২ চনৰ গণ আন্দোলনত দেশৰ প্ৰায়বোৰ শীৰ্ষ স্থানীয় নেতাই কাৰাবৰণ কৰিব লগীয়া হৈছিল। গণ আন্দোলনত যোগ দিয়া বাবে অসমৰো আন কিছুমান নেতাৰ লগতে ফকৰুদ্দিন আলি আহমদকো গ্ৰেপ্তাৰ কৰে। তিনি বছৰ ছয় মাহ নিৰাপত্তা মূলক কাৰাবাস খাটাৰ পিচত ১৯৪৫ চনৰ এপ্ৰিল মাহত তেওঁক মুক্তি দিয়ে।

এড্‌ভোকেট জেনেৰেল পদত আলি আহমদ

গণ আন্দোলনত যোগ দি কাৰাবৰণ কৰাৰ পিচত ১৯৪৬ চনত ফকৰুদ্দিন আলি আহমদে আকৌ কংগ্ৰেছ প্ৰাৰ্থী হিচাবে অসম বিধান সভাৰ বাবে প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰে। বহু চেষ্টা কৰিও ছাত্ৰল্লা চাহাবে আলি আহমদক মুছলীম লীগত নিব নোৱাৰি, তেওঁৰ বিৰুদ্ধে নানা বকম জঘন্য কথা প্ৰচাৰত উঠি পৰি লাগিল। আলি আহমদৰ ৰাজ-নৈতিক জীৱন কলিতে কেনেকৈ মৰিমূৰ কৰিব পাৰি, সেয়ে আছিল ছাত্ৰল্লা চাহাবৰ একমাত্ৰ লক্ষ্য। ছাত্ৰল্লা চাহাবৰ আপ্ৰাণ চেষ্টাৰ ফলত আলি আহমদৰ লগত প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰা মুছলীম লীগৰ প্ৰাৰ্থীজনে জয়লাভ কৰে। এই পৰাজয়ে আলি আহমদক অকণো হতাশ কৰিব পৰা নাছিল। বৰং ছাত্ৰল্লা চাহাবে মুছলীম লীগৰ নামত যি সাম্প্ৰদায়িকতাৰ বীজ সিঁচি দি ভাৰতীয় হিন্দু মুছলমানৰ মাজত অনৈক্যৰ সৃষ্টি কৰাৰ কাৰণ কৰিছিল, তাক তেওঁ মনে প্ৰাণে ঘৃণাহে কৰিছিল।

কংগ্ৰেছৰ শীৰ্ষ স্থানীয় নেতা সকলে আলি আহমদৰ দেশ প্ৰেম, মহাত্মভৰতা আৰু কংগ্ৰেছ অনুষ্ঠানৰ প্ৰতি থকা একান্ত নিষ্ঠা আৰু আন্তৰিকতাত অভিভূত হৈ পৰিছিল। সেই কাৰণে গুণীৰ গুণৰ মোল বুজা বিচক্ষণ ৰাজনীতিজ্ঞ গোপীনাথ বৰদলৈয়ে আলি আহমদক ১৯৪৬ চনত এড্‌ভোকেট জেনেৰেল পদত নিয়োগ কৰে।

১৯৪৮ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন কৰা হয়। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় সম্পৰ্কে প্ৰণয়ন কৰা আইনখনত ১৯৪৭ চনত অসম বিধান সভাই অনুমোদন জনায়। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ এই আইনখন প্ৰণয়ন কৰোঁতে আলি আহমদে আগ ভাগ লৈছিল।

ৰাজ্যসভাৰ সদস্য পদত

১৯৪৭ চনত আমাব দেশ স্বাধীন হয়। দেশ স্বাধীন হোৱাৰ পিচৰে পৰা অসমত মুছলীম লীগৰ অস্তিত্ব নাইকীয়া হল। ছাত্ৰল্লা চাহাবেও উপায়হীন হৈ কংগ্ৰেছত যোগ দিবলৈ বাধ্য হৈ পৰিল। কংগ্ৰেছত যোগ দিলে যদিও ছাত্ৰল্লা চাহাবৰ আগৰ সেই সন্মান আৰু প্ৰভাৱ বৰ্তি নাথাকিল। গোপীনাথ বৰদলৈ দেৱকে কংগ্ৰেছৰ নেতা নিৰ্বাচিত কৰি মুখ্য মন্ত্ৰীৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰিলে। ১৯৫০ চনৰ ৫ আগষ্টৰ দিনা হঠাতে এই গৰাকী নেতা স্বৰ্গী হয়। তাৰ ফল স্বৰূপে অসমৰ ৰাজনীতিত আকৌ খেলি মেলিব সৃষ্টি হল। কংগ্ৰেছ দলে শ্ৰীবিষ্ণুৰাম মেধিক দলৰ নেতা নিৰ্বাচিত কৰিলে। মুখ্য মন্ত্ৰীৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰি মেধি ডাঙৰীয়াই নতুন মন্ত্ৰী সভা গঠন কৰিলে।

আদৰ্শগতৰ অমিল কাৰণে আলি আহমদে মেধি মন্ত্ৰী সভাত স্থান পোৱা নাছিল। সেই বাবে অসমৰ ৰাজনৈতিক জীৱনত যথেষ্ট ক্ষতিও হৈছিল। সেই কথা উপলব্ধি কৰি পিচত মেধি ডাঙৰীয়াই আলি আহমদক তেওঁৰ মন্ত্ৰী সভাত যোগ দিবলৈ আহ্বান জনাইছিল; কিন্তু আলি আহমদে মন্ত্ৰী সভাৰ বাহিৰত থাকি গঠন মূলক কামতে আগ নিয়োগ কৰাৰ ইচ্ছাহে প্ৰকাশ কৰিলে।

এড্‌ভোকেট জেনেৰেল হোৱাৰ কিছুদিন পিচতে আলি আহমদ ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছৰ কাৰ্য্য নিৰ্বাহক কমিটিৰ সদস্য ভুক্ত হয়। ৰাষ্ট্ৰপতি পদত অধিষ্ঠিত হোৱাৰ আগলৈকে তেওঁ কংগ্ৰেছ কমিটিৰ সদস্য পদত আছিল। ১৯৫২ চনত আলি আহমদ ৰাজ্য সভাৰ সদস্য নিৰ্বাচিত

হয়। এই কাল ছোৰাত আলি আহমদে নিজৰ বহুযুখী প্রতিভা বিকাশ কৰাৰ সুবিধা পাইছিল। আলি আহমদৰ কৰ্মতৎপৰতা আৰু বুদ্ধি মন্ত্ৰাৰ পৰিচয় পাই ১৯৫৫ চনত তেওঁক ভাৰত চৰকাৰে ভাৰতীয় আইনজাৰি প্রতিনিধি দলৰ নেতা হিচাবে ছোভিয়েত ইউনিয়নলৈ পঠায়। তাৰ দুবছৰ পিচত আলি আহমদে আকৌ ভাৰতীয় প্রতিনিধি দলৰ সদস্য ৰূপে মাৰ্কিন যুক্ত ৰাজ্য ভ্ৰমণ কৰিবলৈ যায়। এইদৰে আলি আহমদে অতি কম দিনৰ ভিতৰতে নিজকে এজন আগশাৰীৰ ৰাজনীতিবিদ হিচাবে প্রতিষ্ঠা কৰি লয়।

১৯৫৬ চনত আলি আহমদৰ মাতৃ ৰোকুয়া চুলতানৰ মৃত্যু হয়।

চলিহা মন্ত্ৰী সভাত আলি আহমদ

সমস্যা বহুল অসমত এখন শক্তিশালী চৰকাৰ গঠন কৰাৰ কথা ৰাইজ আৰু কংগ্ৰেছ মহল উভয়ে চিন্তা কৰি আছিল। সেই কাৰণে কিছুমান বিশিষ্ট কংগ্ৰেছ নেতাই ১৯৫৭ চনৰ নিৰ্বাচনত নামি পৰিছিল। আলি আহমদেও ১৯৫৭ চনৰ নিৰ্বাচনত অধিক ভোটত জয়লাভ কৰি অসম বিধান সভাৰ কাৰণে নিৰ্বাচিত হয়। শ্ৰীবিষ্ণুৰাম মেধি ডাঙৰীয়াকে কংগ্ৰেছ দলৰ নেতা নিৰ্বাচিত কৰি আকৌ মুখ্য মন্ত্ৰীৰ গাদীতে ৰখা হল। মেধি ডাঙৰীয়াই নতুন মন্ত্ৰী সভা গঠন কৰিলে। আলি আহমদে ইচ্ছা কৰিয়ে মেধি মন্ত্ৰী সভাত নোসোমাল।

১৯৫৮ চনত শ্ৰীবিষ্ণুৰাম মেধি মাদ্ৰাজৰ ৰাজ্যপাল

হৈ যোৰাত অসম মন্ত্ৰী সভাৰ আকৌ সাল সলনি ঘটিল। স্বৰ্গীয় বিমলা প্রসাদ চলিহা মুখ্যমন্ত্ৰী নিৰ্বাচিত হল। মুখ্য মন্ত্ৰী ৰূপে নিৰ্বাচিত হৈ চলিহাদেৱে নতুন মন্ত্ৰী সভা গঠন কৰিলে। অসম কংগ্ৰেছৰ প্ৰবীণ নেতা আৰু দূৰদৰ্শী ৰাজনীতিবিদ বিমলা প্রসাদ চলিহাই আলি আহমদক তেওঁৰ মন্ত্ৰী সভাত কেবিনেট পৰ্যায়ত স্থান দি আইন, বিত্ত, পঞ্চায়ত, সমূহীয়া উন্নয়ন খণ্ড আৰু স্থানীয় স্বায়ত্ত শাসন আদি বিভিন্ন দপ্তৰৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰে। আলি আহমদে অতি দক্ষতাৰে নিজৰ দপ্তৰ সমূহৰ কাম পৰিচালনা কৰি নিজকে এজন সুদক্ষ মন্ত্ৰী হিচাবে পৰিচয় দিবলৈ সক্ষম হয়। ১৯৬২ চনত আলি আহমদ আকৌ অসম বিধান সভালৈ নিৰ্বাচিত হয়। এইবাৰো তেওঁ মন্ত্ৰীত্বৰ পদ গ্ৰহণ কৰি স্থানীয় স্বায়ত্ত শাসনত বাহিৰে আগৰ সেই আটাইবোৰ দপ্তৰৰে দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰিব লগাত পৰে।

আলি আহমদৰ মন্ত্ৰীত্বৰ কাল ছোৰাত অসমত দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় পাঁচ বছৰীয়া পৰিকল্পনাৰ কাম পূৰ্ণোদ্যমে চলি আছিল। এই পাঁচ বছৰীয়া যোজনা সমূহত দেশৰ দুখীয়া জন সাধাৰণৰ সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক মানদণ্ড উন্নত কৰাত চৰকাৰে অধিক গুৰুত্ব বহন কৰিছিল। ১৯৫৯ চনত প্ৰবৰ্ত্তন কৰা পঞ্চায়তীৰাজে গাওঁ উন্নয়নৰ ক্ষেত্ৰত এক বৈপ্লবিক কাৰ্য্য সূচী গ্ৰহণ কৰিছিল। গঞা ৰাইজৰ মাজত স্বায়ত্ত শাসনৰ আদৰ্শ আৰু প্ৰেৰণা জীৱন্ত কৰি তোলাই পঞ্চায়তীৰাজ গঠনৰ মুখ্য উদ্দেশ্য। পঞ্চায়ত দপ্তৰৰ কাৰ্য্যভাৰ গ্ৰহণ কৰি আলি আহমদে অসমত ২৫৭৭ খন গাওঁ পঞ্চায়ত, ১২০ খন আঞ্চলিক পঞ্চায়ত আৰু ১৬ খন মহকুমা পৰিষদ গঠন কৰে।

চলিহা চৰকাৰে কেইবাটাও জটিল পৰিস্থিতিৰ সম্মুখীন হব লগীয়াত পৰিছিল। আলি আহমদে ধীৰ স্থিৰ ভাবে সেই সকলোবোৰ জটিল সমস্যা সমাধান কৰিবলৈ আগবাঢ়ি গৈছিল আৰু অতি দক্ষতাৰে সেইবোৰ সমাধা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। দেশ স্বাধীন হোৱাৰ বহুদিন পিচতো অসমত অসমীয়া ভাষাক ৰাজ্যভাষা হিচাবে ঘোষণা নকৰাত, অসমীয়া মানুহে চৰকাৰৰ দুৰ্বল নীতিক সমালোচনা কৰিছিল। চলিহা চৰকাৰে ১৯৬০ চনত এই সমস্যা সমাধা কৰিবলৈ আগবাঢ়ি গল। অসমৰ বঙালীসকলে অসমীয়াক ৰাজ্যভাষা কৰাৰ বিৰোধিতা কৰিলে। তাৰ ফল স্বৰূপে দেশত নানা বকমৰ অপ্ৰীতিকৰ ঘটনা ঘটিল। বঞ্চিত বৰপুজাৰী, সূৰ্য্য বৰা আদি কেইবাজনো উঠি অহা ডেকা এই ভাষা আন্দোলনৰ স্বহীণ হ'ল। ১৯৬০ চনৰ ৪ জুলাই তাৰিখে বঞ্চিত বৰপুজাৰীৰ হত্যাৰ সন্দৰ্ভত গুৱাহাটীৰ কটন কলেজৰ চৌহদৰ ছাত্ৰাৱাসত যি ভয়াবহ আৰু হৃদয় বিদাৰক পৰিস্থিতিৰ উদ্ভৱ হৈছিল, সেই সময়ত ছাত্ৰসকলৰ ওচৰলৈ গৈ পিতৃহৃদয়ত সান্থনা বাণী দিয়া মানুহ জনেই আছিল শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদ।

১৯৬২ চনৰ কথা। সেই সময়ত চীনে ভাৰত আক্ৰমণ কৰিছিল। চীনাসকলে বমডিলা অতিক্ৰম কৰি ফুটহিল পালেহি। এনেতে এটি উৰা বাতৰি ওলাল - চীনাসকলে হেনো তেজপুৰ চহৰ আক্ৰমণ কৰিব। মানুহৰ মাজত হৈ চৈ লাগি পৰিল। সেই সময়ত আলি আহমদে ততালিকে তেজপুৰলৈ গৈ অত্যাৱশ্যকীয় চৰকাৰী কাগজ পত্ৰ আঁতৰাই নগৰ বাসীক নিৰাপদ ঠাইলৈ স্থানান্তৰ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিলে।

ইংৰাজীত এয়াৰ কথা আছে। তাৰ অৰ্থ হ'ল - যিজন মানুহক প্ৰয়োজনৰ সময়ত পোৱা যায়,

তেওঁৰেই প্ৰকৃত বন্ধু। অসমীয়া মানুহৰ বিপদৰ সময়ত আলি আহমদে কোনো দিনেই এৰা দিয়া নাই। সেই কাৰণে তেওঁক অসমীয়াৰ প্ৰকৃত বন্ধু বুলিব পাৰি।

১৯৬৪ চনত আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ নিমন্ত্ৰণ ক্ৰমে আলি আহমদ যুক্তৰাষ্ট্ৰ ভ্ৰমণ কৰিবলৈ যায় আৰু তাতে প্ৰায় পাচ সপ্তাহ কাল থাকে। ১৯৬৫ চনত আলি আহমদে ভাৰত চৰকাৰৰ প্ৰতিনিধি হিচাবে মালয়েছিয়াৰ স্বাধীনতা উৎসৱত যোগ দিয়ে। সেই যাত্ৰাতে তেওঁ কুৰলালামপুৰত অনুষ্ঠিত আন্তৰ্জাতিক মহাজিদ আৰু বিমান বন্দৰৰ উদ্বোধনী উৎসৱতো যোগ দি দক্ষিণ এছিয়াৰ দেশবোৰৰ লগত ভাৰতৰ যোগ সূত্ৰ স্থাপন কৰে।

কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰী সভাত আলি আহমদ

নেহৰু চৰকাৰৰ সময়ত অসমৰ কোনো লোকে কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰী সভাত উল্লেখযোগ্য স্থান পোৱা নাছিল। সেয়ে লৈ অসমীয়া মানুহে বহুদিনৰে পৰা ওজৰ-আপত্তি চলাই আছিল। সুচতুৰ ৰাজনীতিবিদ শ্ৰীমতী ইন্দিৰা গান্ধীয়ে অসমীয়া লোকৰ মৰ্ম বেদনা উপলব্ধি কৰি ১৯৬৬ চনৰ ২৯ জানুৱাৰী তাৰিখে শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদক শক্তি আৰু জলসিঞ্চন দপ্তৰৰ দায়িত্ব দি কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰী সভাৰ কেবিনেট পৰ্যায়ৰ মন্ত্ৰী পাতিলে। মন্ত্ৰী পতাৰ পিচতহে আলি আহমদক সেই বছৰৰে এপ্ৰিল মাহত ৰাজ্যসভাৰ কাৰণে নিৰ্বাচন কৰি লয়। ১৯৬৬ চনৰ ১৪ নবেম্বৰৰ দিনা আলি আহমদক আগৰ দপ্তৰৰ পৰিৱৰ্ত্তে শিক্ষা দপ্তৰৰ ভাৰ অৰ্পণ কৰে। শিক্ষা মন্ত্ৰী হৈ থকা সময়ত আলি আহমদৰ শিক্ষক শ্ৰেণীৰ

ওপৰত থকা সহানুভূতিশীল অন্তৰৰ পৰিচয় পোৱা গৈছিল।

১৯৬৭ চনৰ সাধাৰণ নিৰ্বাচনত আলি আহমদে বৰপেটা সমষ্টিৰ পৰা লোকসভাৰ বাবে নিৰ্বাচিত হয়। নতুনকৈ গঠন কৰা মন্ত্ৰী সভাত তেওঁক শিল্প আৰু কোম্পানী পৰিক্ৰমা বিভাগৰ ভাৰ দিয়ে। ১৯৬৭ চনৰ ১৩ মাৰ্চৰ দিনা নতুন মন্ত্ৰী সভাই শপত গ্ৰহণ কৰে। শিল্প মন্ত্ৰীৰ বাব লৈ আলি আহমদে নতুন শিল্প নীতি গ্ৰহণ কৰি ক্ষুদ্ৰ আৰু লুপ্ত শিল্প সমূহৰ বিকাশ আৰু উন্নতি সাধনৰ কাৰণে চেষ্টা কৰিছিল। দেশৰ পিচ পৰা অঞ্চলত শিল্প অনুষ্ঠান গঢ়ি তুলি দেশখনক সমানে আগবঢ়াই নিয়াই আছিল আলি আহমদৰ নতুন শিল্প নীতিৰ ঘাই উদ্দেশ্য। এই কাৰ্য্যত মাথো কেইটামান বছা বছা বিদেশী শিল্প প্ৰতিষ্ঠানৰ সহায় লবলৈহে তেওঁ সিদ্ধান্ত লৈছিল। শিল্প আৰু কোম্পানী পৰিক্ৰমা দপ্তৰৰ মন্ত্ৰী হৈ থাকোঁতে আলি আহমদে বিভিন্ন চৰকাৰী কামত ইংল্যাণ্ড, পশ্চিম জাৰ্মানী, বুল-গেৰিয়া, হাঙ্গেৰী যুগোস্লেভিয়া, ফ্ৰান্স, ইটালী, আৰব, কছিয়া, লঙ্কা, ইৰাণ আদি দেশ ভ্ৰমণ কৰিছিল।

প্ৰধান মন্ত্ৰী শ্ৰীমতি ইন্দিৰা গান্ধীয়ে আদি অৱস্থাত সমনে মন্ত্ৰীসকলৰ দপ্তৰ সাল-সলনি কৰিছিল। ১৯৭০ চনৰ ২৭ জুন তাৰিখে প্ৰধান মন্ত্ৰীয়ে আলি আহমদক কৃষি বিভাগৰ মন্ত্ৰী পাতিলে। সেই সময়ত বান পানী, খৰাং বতৰ আদি বিভিন্ন প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগৰ ফলত দেশত কৃষিজাত সামগ্ৰীৰ উৎপাদন হ্ৰাস পোৱাত, খাদ্য সমস্যাটো এক জটিল ৰূপ ধাৰণ কৰিছিল। এনে সময়ত কৃষি দপ্তৰৰ দৰে এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ দপ্তৰৰ ভাৰ এজন সুদক্ষ লোকৰ হাতত ন্যস্ত কৰিব নোৱাৰিলে দেশত গুৰুতৰ সমস্যাৰ উদ্ভৱ হ'ব পাৰে।

এই কথা উপলব্ধি কৰি শ্ৰীমতী গান্ধীয়ে আলি আহমদক কৃষি দপ্তৰৰ ভাৰ দিছিল। বৈজ্ঞানিক পদ্ধতিত খেতি কৰি দেশত কৃষিজাত সামগ্ৰীৰ উৎপাদন যাতে বৃদ্ধি কৰিব পাৰে তাৰ বাবে আলি আহমদে “সেউজ বিপ্লৱ”ৰ সূচনা কৰিছিল। দেশত খাদ্য শস্যৰ উৎপাদন যথেষ্ট ঘাটি হোৱাত আলি আহমদে সেই ঘাটি পূৰণৰ কাৰণে আমেৰিকা, কানাডা, আৰ্জেণ্টিনা আদি দেশৰ পৰা খাদ্য দ্ৰব্য সংগ্ৰহ কৰিছিল।

১৯৭৩-৭৪ চনত কৃষি মন্ত্ৰী আলি আহমদে ধান সংগ্ৰহৰ তিনিটা নীতি বান্ধি দিছিল। সেই মতে ৰাজ্য চৰকাৰ সমূহে ইচ্ছা কৰিলে ধান চাউলৰ পাইকাৰী ব্যৱসায় নিজেই হাতত ল'ব পাৰে। কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ সেই নীতি অনুসৰি অসম চৰকাৰে ধান চাউলৰ পাইকাৰী ব্যৱসায় নিজেই হাতত লয়। ১৯৭৩ চনৰ ৪ অক্টোবৰ তাৰিখে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে ধানৰ মূল্য প্ৰতি কুইণ্টলত সত্তৰ টকাকৈ বান্ধি দিয়ে। ৰাজ্যৰ ঘাটি পৰা অঞ্চলত যাতে খাদ্য বস্ত্ৰৰ নাটান নহয় নাইবা দামো অতিপাত বৃদ্ধি পাব নোৱাৰে, খাদ্য মন্ত্ৰী আলি আহমদে সেই বিষয়ে সন্তৰ্পৰ সকলো ব্যৱস্থা হাতত লৈছিল।

১৯৭১ চনৰ সাধাৰণ নিৰ্বাচনত আলি আহমদ আকৌ আগৰ সমষ্টিৰ পৰা নিৰ্বাচিত হয়। সেইবাৰৰ নতুন মন্ত্ৰী সভাতো তেওঁক কৃষি দপ্তৰৰ ভাৰ দিয়ে।

১৯৭০ চনৰ চেপ্তেম্বৰ মাহত অষ্ট্ৰেলিয়াত বহা আন্তৰ্জাতিক খাদ্য আৰু কৃষি সন্মিলনলৈ শ্ৰী.আলি আহমদ বিশেষ অতিথি হিচাবে নিমন্ত্ৰিত হৈছিল। সেই ছেগতে আলি আহমদে জাপান, ফিলিপাইন আৰু হংকং ভ্ৰমণ কৰিছিল। ১৯৭১ আৰু ১৯৭২ চনৰ নবেম্বৰ মাহত ৰোমত বহা আন্তৰ্জাতিক

খাদ্য আৰু কুৰি সন্মিলনত যোগ দিবলৈ যোৱা ভাৰতীয়
প্ৰতিনিধি দলৰো নেতৃত্ব বহন কৰিছিল আলি আহমদে।

মাধ্যম প্ৰসঙ্গত আলি আহমদ

দেশ স্বাধীন হোৱাৰ পিচতো ভাৰতৰ বিশ্ববিদ্যালয়
সমূহত ইংৰাজীকে শিক্ষাৰ মাধ্যম ৰূপে ৰখা কোনো পন্থে
সমীচীন নহয় বুলি দেশৰ শিক্ষাবিদ আৰু চিন্তাশীল লোক
সকলে মত প্ৰকাশ কৰে। এটা বিদেশী ভাষাৰে শিক্ষা
লব লগীয়া হোৱাত বহুতো ছাত্ৰই প্ৰকৃত জ্ঞান আহৰণ
কৰিব নোৱাৰি পৰীক্ষাত অকৃতকাৰ্য্য হয়। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ
সেই অসুবিধাৰ কথা চিন্তা কৰি ভাৰতৰ বিশ্ববিদ্যালয়সমূহে
ইংৰাজীৰ পৰিবৰ্ত্তে আঞ্চলিক ভাষাত শিক্ষা দিয়াৰ সিদ্ধান্ত
গ্ৰহণ কৰে। সেই মৰ্মে বিশ্ববিদ্যালয়বিলাকে নিজৰ নিজৰ
শিক্ষাৰ মাধ্যম নিজে স্থিৰ কৰি লয়। কিছুমান বিশ্ববিদ্যালয়ৰ
পৰা ইংৰাজীক সম্পূৰ্ণৰূপে বাদ দিব পৰাৰ সুবিধা নাই।
গতিকে সেইবোৰ বিশ্ববিদ্যালয়ত ইংৰাজীৰ লগতে এটা বা
দুটা আঞ্চলিক ভাষাকো শিক্ষাৰ মাধ্যমৰূপে ৰখাৰ
ব্যৱস্থা কৰে।

১৯৭২ চনত অসমৰ গুৱাহাটী আৰু ডিব্ৰুগড়
বিশ্ববিদ্যালয়তো শিক্ষাৰ মাধ্যম লৈ নানা আলোচনা বিলোচনা
চলিল। উক্ত বিশ্ববিদ্যালয় দুখনত অসমীয়াকে একমাত্ৰ শিক্ষাৰ
মাধ্যম কৰা লৈ অসমৰ এচাম বঙালীলোকে তীব্ৰ বিৰোধীতা
কৰিলে। গোটেই দেশতে আকৌ অশান্তিৰ বতাহ বলিল। নানা-
ৰকম হিংসাত্মক কাৰ্য্য সংঘটিত হবলৈ ধৰিলে। পোন্ধৰ
বছৰীয়া স্কুলীয়া ছাত্ৰ মজান্মিল হক থাকপেটিয়াত সেই মাধ্যম

আন্দোলনৰ স্বহীদ হল। অনিল বৰা, বলেন শইকীয়া আৰু
নবেন মহন্তই এই মাধ্যম আন্দোলনত নিজৰ জীৱন উৎসৰ্গা
কৰিলে। এচাম বঙালীয়ে কলিকতাৰ পৰাই অসমৰ এই
বঙালী লোক সকলক মাধ্যম আন্দোলনত ইন্ধন যোগাই
থাকিল আৰু অসমৰ বাহিৰত অসমৰ বিৰুদ্ধে নানাবকম অপ-
প্ৰচাৰ কৰিবলৈ ধৰিলে।

অসমৰ পৰা আঁতৰি থাকিলেও পিতৃ পিতামহৰ জন্ম স্থান
অসমকে শ্ৰীআলি আহমদে তেওঁৰ নিজৰ জন্ম স্থান যেন
জ্ঞান কৰিছিল। গতিকে অসমীয়াৰ এই বিপদৰ সময়ত
এবাৰি সাদৰী মাত দিবলৈ আগবাঢ়ি আহিল শ্ৰীফকৰদিন
আলি আহমদ। আলি আহমদে দিল্লীৰ পৰা আহি সবাৰাতোকৈ
বিপৰ্য্যস্ত ঠাই নগাওঁ ভ্ৰমণ কৰি পৰিস্থিতিৰ বুজ লয় আৰু
বিপদগ্ৰস্ত লোক সকলক সান্ত্বনা দিয়ে। নগাওঁৰ পৰা ছিলঙলৈ
হেলিকপ্টাৰেৰে উৰি গৈ হেলি পেডত নামি অসম মন্ত্ৰী
সভাৰ এগৰাকী মন্ত্ৰীক দেখি শ্ৰীআলি আহমদে এক প্ৰকাৰ
খঙতে কৈছিল, - 'আপুনি আকৌ ইয়াত কিয়? নগাওঁতহে
থাকিব লাগিছিল।' ৰাইজৰ প্ৰতিনিধি হৈ নিজৰ কৰ্ত্তব্যৰ
প্ৰতি অৱহেলা কৰা বাবে আলি আহমদে এনে কটু কথা
কবলৈ দ্বিধাবোধ কৰা নাছিল।

অসমৰ বিশ্ববিদ্যালয় দুখনত শিক্ষাৰ মাধ্যম কি
হোৱা উচিত বোলা এটা প্ৰশ্নৰ উত্তৰত শ্ৰীআলি আহমদে
স্পষ্টভাৱে কৈছিল যে যি হেতু ভাৰতৰ ৰাজ্য সমূহ ভাষাৰ
ভিত্তিতে পুণৰ গঠিত কৰা হৈছিল আৰু অসমৰ ৰাজ্য
ভাষা অসমীয়া, গতিকে ৰাজ্যখনৰ বিশ্ববিদ্যালয়ত অসমীয়াই
শিক্ষাৰ মাধ্যম হব লাগিব। আলি আহমদে এনে স্পষ্ট
আৰু দৃঢ় মনোভাব ব্যক্ত কৰাত হে অসমীয়া বিৰোধী লোক

সকল ক্রমে নিৰাশ হৈ পৰিল। তাৰ ফল স্বৰূপে ১৯৭৩ চনৰ জুন মাহৰ পৰা গুৱাহাটী আৰু ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ত ইংৰাজীৰ লগতে অসমীয়াকো শিক্ষাৰ মাধ্যম ৰূপে প্ৰৱৰ্ত্তন কৰা হয়।

বাংলা দেশ প্ৰসক্ত আলি আহমদ

১৯৭০ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত পাকিস্তানত হোৱা সাধাৰণ নিৰ্বাচনত শ্বেখ মুজিবৰ বহমানৰ নেতৃত্বাধীন আৰামী লীগে পূব পাকিস্তানৰ জাতীয় পৰিষদত ১৬৯ খন আসনৰ ভিতৰত ১৬৭ খন আসন লাভ কৰি জন প্ৰিয়তা অৰ্জন কৰে। নিৰ্বাচনৰ পিচত শ্বেখ মুজিবৰ বহমান পূব পাকিস্তানৰ অবিভাজ্য নৈতা হৈ পৰিল। স্বাধীনতাৰ পিচৰে পৰা পশ্চিম পাকিস্তানৰ শাসক গোষ্ঠীয়ে পূব পাকিস্তানৰ লোক সকলক দ্বিতীয় শ্ৰেণীৰ নাগৰিক হিচাবে ৰখাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। সমগ্ৰ পাকিস্তানৰ অৰ্থনীতি পূব পাকিস্তানৰ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছিল যদিও পশ্চিম পাকিস্তানৰ লোক সকলেহে ইয়াৰ ফল ভোগ কৰিছিল। দেশৰ সবহ সংখ্যক চাকৰি পশ্চিম পাকিস্তানৰ লোক সকলেহে পাইছিল। তদুপৰি পূব পাকিস্তানৰ মাতৃ ভাষা 'বঙালীক' চৰকাৰী ভাষাৰ মৰ্য্যাদা নিদিয়াত পূব পাকিস্তানৰ লোক সকলৰ মনত গোপনে বিক্ষোভৰ ভাব চলি আছিল।

নিৰ্বাচনৰ সময়ত আৰামী লীগে তেওঁলোকৰ নিৰ্বাচনী ইস্তাহাৰত পূব পাকিস্তানৰ বাবে স্বায়ত্ত শাসন, ভাৰতৰ লগত বন্ধুত্বপূৰ্ণ সম্পৰ্ক স্থাপন, বঙালী ভাষাক চৰকাৰী ভাষাৰ মৰ্য্যাদা প্ৰদান আদি ভালেমান লক্ষ্যৰ কথা

ঘোষণা কৰিছিল। গতিকে নিৰ্বাচনৰ পিচত আৰামী লীগৰ নেতা শ্বেখ মুজিবৰ বহমানে বঙালী ভাষাক পূব পাকিস্তানৰ চৰকাৰী ভাষাৰ মৰ্য্যাদা দিবৰ বাবে আন্দোলন চলালে। পূব পাকিস্তানৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু বুদ্ধিজীৱীসকলে একত্ৰিত হৈ এই আন্দোলনত যোগ দিলে। পশ্চিম পাকিস্তানৰ নেতা জুলফিকৰ আলি ভুট্টোৱে পূব পাকিস্তানত দমন নীতি চলাবলৈ সিদ্ধান্ত কৰিলে।

১৯৭১ চনৰ ১৫ মাৰ্চত মুজিবৰ লগত আলাপ আলোচনা কৰিবলৈ ৰাষ্ট্ৰপতি য়াহায়াখান আৰু কুট নীতিবিদ জুলফিকৰ আলি ভুট্টোও ঢাকালৈ আহিল। হঠাতে তেওঁলোকে ঢাকা ত্যাগ কৰিলে আৰু লগে লগে পূব পাকিস্তানত আবন্ত হুস সামৰিক অত্যাচাৰ। মুজিবৰ আৰু তেওঁৰ সতীৰ্থসকলক বন্দী কৰি পশ্চিম পাকিস্তানলৈ নিলে। সামৰিক বাহিনীৰ নিষ্ঠুৰ অত্যাচাৰত হাজাৰ হাজাৰ মানুহ নিহত হল আৰু লাখ লাখ লোকে নিজৰ দেশ ত্যাগ কৰি ভাৰতলৈ আহিল। পাকিস্তানী সৈন্য বাহিনীৰ অত্যাচাৰ যিমানে বাঢ়িল ভগ্ননীয়াৰ প্ৰচলনো সিমানে চৰিল। ভাৰতেই অকলে ১০ নিযুত শৰণাৰ্থীৰ ভৰণ-পোষণৰ দায়িত্ব বহন কৰিব লগীয়াত পৰিল। ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে ২২ অক্টোবৰৰ দিনা এক অধ্যাদেশ যোগে ডাক সামগ্ৰী, বাতৰি কাকত, বেল পৰিৱহন আদিৰ ওপৰত অধিক কৰ লগাই ৭০ কোটি টকা সংগ্ৰহৰ সিদ্ধান্ত ললে।

বাংলাদেশৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামী লোক সকলৰ প্ৰতি বিদেশী চৰকাৰ সমূহে সমূলি সমৰ্থন আগবঢ়ালে। বাংলাদেশৰ এই গণ আন্দোলনক পাকিস্তানৰ আভ্যন্তৰীণ সমস্যা বুলি অভিহিত কৰি আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰই পাকিস্তানক সামৰিক সহায়

কৰিবলৈ আগবাঢ়িহে আহিল। অকল ছোভিয়েট ক'ছিয়াইহে পূৰ্ব পাৰ্শ্বস্থানৰ জন সাধাৰণৰ গণতান্ত্ৰিক অধিকাৰ বক্ষাৰ বাবে মাত্ৰ মাতিছিল।

পাৰ্শ্বস্থান চৰকাৰে বাংলাদেশৰ এই ঘটনাৰলৈ এটি বিকৃত ৰূপ দিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। গতিকে ভাৰত চৰকাৰে পৃথিৱীৰ বিভিন্ন দেশলৈ প্ৰতিনিধি পঠালে। এই প্ৰতিনিধি সকলে বাংলাদেশৰ প্ৰকৃত ঘটনাৰোৰ বিভিন্ন দেশক জনাই বাংলাদেশৰ মুক্তি সগ্ৰামৰ প্ৰতি সেইবোৰ দেশৰ সহানুভূতি আৰু সমৰ্থন আদায় কৰিবলৈ যত্ন কৰিছিল। প্ৰধান মন্ত্ৰী শ্ৰীমতী ইন্দিৰা গান্ধীয়ে নিজে ইংল্যাণ্ড, আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ, বেলজিয়াম ফ্ৰান্স, অষ্ট্ৰিয়া, জাৰ্মানী আদি দেশ ভ্ৰমণ কৰি বাংলাদেশৰ ৰাজনৈতিক সমস্যা সমাধান কৰিবলৈ সেইবোৰ দেশৰ ৰাষ্ট্ৰ নায়কসকলক আহ্বান জনাইছিল।

শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদো সেই সময়ত ভাৰতৰ 'ৰাজনৈতিক কমিটি'ৰ এজন প্ৰবীণ সদস্য আছিল। সকলো গুৰুত্বপূৰ্ণ সিদ্ধান্ততে আলি আহমদৰ মতামত বিশেষ প্ৰয়োজন সহকাৰে বিবেচিত হৈছিল। বাংলাদেশৰ গণ আন্দোলনক আৰব ৰাষ্ট্ৰ সমূহেও সমৰ্থন জনোৱা নাছিল। গতিকে প্ৰধান মন্ত্ৰী শ্ৰীমতী গান্ধীয়ে আলি আহমদক সেইবোৰ দেশলৈ পঠালে আৰু বাংলাদেশৰ গণ আন্দোলনৰ প্ৰতি ভাৰতে কি নীতি গ্ৰহণ কৰিছে সেই কথাও জানিবলৈ দিলে। আলি আহমদে বাংলা দেশৰ, প্ৰকৃত কথা আৰব ৰাষ্ট্ৰসমূহক জনোৱাতহে সেইবোৰ দেশৰ ভুল ভাগিল।

শাসক কংগ্ৰেছত যোগ দান

দেশ স্বাধীন হোৱাৰ পিচত এচাম কংগ্ৰেছী নেতাৰ দুৰ্নীতিপূৰ্ণ কাৰ্য্য কলাপে জন সাধাৰণৰ মন অন্য ফালে ঢাল খুৱাইছিল। তদুপৰি এচাম লোকে নিজৰ স্বাৰ্থ পূৰণৰ কাৰণেহে কংগ্ৰেছত যোগ দিছিল, কংগ্ৰেছ অনুস্থানৰ নীতি আৰু আদৰ্শৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ আন্তৰিক আস্থা নাছিল। কংগ্ৰেছৰ ভিতৰতে থাকি তেওঁলোকে প্ৰধান মন্ত্ৰী নেহৰুৰ সমাজবাদী আঁচনি সমূহ ব্যৰ্থ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। পঞ্চ বাৰ্ষিক পৰিকল্পনা সমূহত চৰকাৰী খণ্ডৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব দিয়া দেখি তেওঁলোকৰ অন্তৰত ভয়ৰ সঞ্চাৰ হৈছিল।

ইন্দিৰা গান্ধী প্ৰধান মন্ত্ৰীৰ পদ গ্ৰহণ কৰাৰ অলপ দিন পিচতে ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছে ৰাজন্যবগৰ মাননী বিলোপ, বৈমা আৰু বেঙ্গ ৰাষ্ট্ৰীয় কৰণ আদিৰ বাবে প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰিলে। এচাম কংগ্ৰেছী নেতাই ইন্দিৰা গান্ধীৰ প্ৰগতিশীল নীতিক সমৰ্থন কৰিব পৰা নাছিল, বৰং ইন্দিৰা গান্ধীক কেনেকৈ ক্ষমতাচ্যুত কৰিব পাৰে, তলে তলে তাৰেহে চেষ্টা চলাই আছিল।

১৯৬৯ চনৰ ৩ মেৰ দিনা হঠাতে ৰাষ্ট্ৰপতি ডঃ জাকিৰ হুছেইনৰ মৃত্যু হোৱাত উপ ৰাষ্ট্ৰপতি ডঃ ভি. ভি. গিৰিক অস্থায়ী ভাবে ৰাষ্ট্ৰপতিৰ পদত অধিষ্ঠিত কৰিলে। স্থায়ী ৰাষ্ট্ৰপতি নিৰ্বাচন কৰিবৰ বাবে বাঙ্গালোৰত কংগ্ৰেছ কমিটি বহিল। ৰাষ্ট্ৰপতি নিৰ্বাচনৰ ক্ষেত্ৰত কংগ্ৰেছ নেতাসকলে একমত হব নোৱাৰিলে। বিৰোধী দলসমূহৰ লগত আলোচনা কৰি ইন্দিৰা গান্ধীয়ে ডঃ ভি. ভি. গিৰিকক ৰাষ্ট্ৰপতি পদৰ প্ৰাৰ্থা

হিচাবে মনোনীত কৰিলে। শ্রীফককদ্দিন আলি আহমদ, জগজীৱন বাম আৰু যুৱক নেতাসকলে প্ৰধান মন্ত্ৰীৰ প্ৰাৰ্থী ডঃ ভি, ভি, গিৰিক সমৰ্থন জনালে।

কংগ্ৰেছ সভাপতি নিজলিঙ্গপ্লাই লোক সভাৰ অধ্যক্ষ সঞ্জীৱ বেড্ডীৰ নামটোকে বাষ্টপতি পদৰ বাবে প্ৰস্তাৱ কৰিলে আৰু তেওঁৰ অনুগামী কামৰাজ নাৰাৰ, এচ, কে, পাটিল, মোৰাৰজী দেশাই, ওয়াই, বি, চবন আদি শীৰ্ষ স্থানীয় কংগ্ৰেছ নেতাসকলে এই প্ৰস্তাৱত সমৰ্থন জনালে। এই নিৰ্বাচনত প্ৰধান মন্ত্ৰীৰ প্ৰাৰ্থী ডঃ ভি, ভি, গিৰিয়ে জয়লাভ কৰিলে। দলীয় শৃংখলা ভঙ্গ কৰাৰ অপৰাধত কংগ্ৰেছ সভাপতি নিজলিঙ্গপ্লাই ইন্দিৰা গান্ধীৰ কৈফিয়ত তলব কৰিলে। লগতে তেওঁৰ সহযোগী আলি আহমদ, জগজীৱন বাম আদিৰ ওপৰতো ব্যৱস্থা লোৱাৰ কথা চিন্তা কৰিলে। ১৯৬৯ চনৰ ১২ নবেম্বৰৰ দিনা ইন্দিৰা গান্ধীক কংগ্ৰেছৰ পৰা বহিষ্কাৰ কৰিলে। সেই দিনাই কংগ্ৰেছৰ কাৰ্য্য নিৰ্বাহক সমিতিৰ ৯ জন সদস্য লগলাগি প্ৰধান মন্ত্ৰীৰ বাস ভৱনত এখন সভা পাতে। সেই সভাত কংগ্ৰেছ সভাপতিয়ে প্ৰধান মন্ত্ৰীৰ ওপৰত লোৱা ব্যৱস্থা আইন সঙ্গত নহয় বুলি সদস্যসকলে মন্তব্য প্ৰকাশ কৰিলে। প্ৰকৃত পক্ষে সেইদিনাৰ পৰাই ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছ দুটা সুকীয়া অনুষ্ঠানত বিভক্ত হৈ পৰিল। প্ৰধান মন্ত্ৰী শ্ৰীমতী গান্ধীৰ নেতৃত্বত গঠিত হোৱা কংগ্ৰেছ অনুষ্ঠানটোই শাসক কংগ্ৰেছ নাম ললে আৰু আনটো অনুষ্ঠানৰ নাম হল সাংগঠনিক কংগ্ৰেছ। শ্রীফককদ্দিন আলি আহমদে শাসক কংগ্ৰেছত যোগ দিলে।

১৯৭১ চনৰ লোক সভাৰ মধ্যকালীন নিৰ্বাচনত শাসক কংগ্ৰেছে বিপুল ভোটত জয় লাভ কৰিলে। ১৭ মাৰ্চৰ

দিনা কংগ্ৰেছ সংসদী দলৰ সভাত শ্ৰীজগজীৱন বামৰ প্ৰস্তাৱ আৰু শ্রীফককদ্দিন আলি আহমদ আৰু ওয়াই, বি, চবনৰ সমৰ্থন ক্ৰমে শ্ৰীমতী ইন্দিৰা গান্ধী পুনৰ নেতা নিৰ্বাচিত হৈ প্ৰধান মন্ত্ৰীৰ অংসন অলঙ্কৃত কৰে।

প্ৰধান মন্ত্ৰী শ্ৰীমতী ইন্দিৰা গান্ধীৰ প্ৰগতিশীল নীতি আৰু সমাজ বাদৰ আদৰ্শৰ প্ৰতি শ্ৰীআলি আহমদে আকৃষ্ট সমৰ্থন জনাইছিল। এনে এজন প্ৰবীণ আৰু চিন্তা-শীল ৰাজনৈতিক নেতাক নিজৰ সহযোগী ৰূপে পাই প্ৰধান মন্ত্ৰী শ্ৰীমতী গান্ধীয়ে নিজৰ আদৰ্শক ৰূপ দিয়াত যথেষ্ট অনুপ্ৰেৰণা লাভ কৰিছে।

বাষ্টপতিৰ পদত আলি আহমদ

বাষ্টপতি শ্ৰীৰবাহগিৰি ভেঙ্কটগিৰিৰ কাৰ্য্যকাল ১৯৭৪ চনৰ ২৩ আগষ্টৰ দিনা উকলি ঘোৰাত আকৌ নতুন বাষ্টপতি নিৰ্বাচনৰ পাল পৰিল। তেতিয়া কংগ্ৰেছ সভাপতিয়ে শ্রীফককদ্দিন আলি আহমদকে সবাতোকৈ উপযুক্ত ব্যক্তি বুলি মন্তব্য প্ৰকাশ কৰাত কংগ্ৰেছ সংসদীয় বৰ্ডে তেওঁৰ নামটোকে বাষ্টপতি পদৰ বাবে ঘোষণা কৰিলে। বিভিন্ন ৰাজনৈতিক দলেও কংগ্ৰেছৰ এই সিদ্ধান্তত সমৰ্থন জনালে। আঠোটা বিৰোধী দলৰ সমৰ্থন লাভ কৰি শ্ৰীত্ৰিদিব ৰায় চৌধুৰীয়ে বাষ্টপতি পদৰ বাবে আলি আহমদৰ লগত প্ৰতিদ্বন্দিতা কৰে। ১৭ আগষ্টৰ দিনা ভোট গ্ৰহণ কৰা হয়। এই নিৰ্বাচনত আলি আহমদে বিপুল ভোটত জয়লাভ কৰি বাষ্টপতিৰ বাবে নিৰ্বাচিত হয়। শ্ৰীআলি আহমদ ভাৰতৰ পঞ্চম বাষ্টপতি। ডঃ বাৰ্জেন্দ্ৰ প্ৰসাদৰ বাহিৰে বাকী তিনও গৰাকী বাষ্টপতি

উপ-বাষ্টপতিৰ পৰা হোৱা। উপ-বাষ্টপতিজনেই যে বাষ্টপতি হব লাগে, তাৰতীয় সংবিধানত তেনে কোনো নিয়ম নাই। গতিকে উপযুক্ত ব্যক্তি বুলি ভাবি উপবাষ্টপতি নোহোৱা স্বত্বেও বাষ্টপতি পদৰ বাবে আলি আহমদকেই কংগ্ৰেছৰ উদ্ধতন কৰ্ত্তৃপক্ষই নিৰ্বাচন কৰিলে।

১৯৭৪ চনৰ ২৪ আগষ্টৰ দিনা দিল্লীৰ বাষ্টপতি ভৱনৰ দৰবাৰত চুপ্ৰীম কোৰ্টৰ মুখ্য ন্যায়াধিপতি শ্ৰীঅজিত নাথ বায়ে শপত গ্ৰহণ কৰায়। লগে লগে বিদায়ী বাষ্টপতিকো বাষ্টীয় সন্মান সহকাৰে বিদায় সন্তাষণ জনোৱা হয়। বাষ্টপতিৰ কাৰ্য্যভাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ আগদিনাখন ৰাতি জাতিৰ উদ্দেশ্যে দিয়া এটি অনাতাঁৰ ভাষণত শ্ৰীআলি আহমদে কয় - “দেশৰ এটা উজ্জ্বল ভৱিষ্যত আছে। দেশত প্ৰতিভাশালী কাৰিকৰী লোক, বিজ্ঞানী আৰু প্ৰচুৰ প্ৰাকৃতিক সম্পদ আছে। আমি এক হৈ শৃংখলা, ত্যাগ আৰু ঐক্যবদ্ধভাৱে কঠোৰ শ্ৰম কৰিলেহে প্ৰগতিৰ পথত আগুৱাই যাব পাৰিম। উন্নত ধৰণৰ কৃষি পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰি খাদ্য শস্যৰ উৎপাদন বৃদ্ধি কৰিব পাৰিলেহে দেশৰ জটিল অৰ্থনৈতিক সমস্যা সমাধান হব।”

ভাৰতৰ পঞ্চম বাষ্টপতিজন অসমৰ পৰা নিৰ্বাচিত হোৱাতো অসমৰ কাৰণে বৰ গৌৰৱ আৰু সৌভাগ্যৰ কথা বুলিব পাৰি। সেয়েহে আলি আহমদে তেওঁৰ ভাষণত কৈছিল - “নিখিল ভাৰত কংগ্ৰেছ মহাসভাই বাষ্টপতি পদৰ সন্মান মোকেই জনোৱা নাই, অসম আৰু অসমৰ ৰাইজকো সন্মান জনাইছে।”

জৰুৰী অৱস্থা ঘোষণা

শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদে বাষ্টপতিৰ পদ গ্ৰহণ কৰাৰ কিছুদিন আগৰে পৰা দেশৰ প্ৰতিক্ৰিয়াশীল শক্তি সমূহে চৰকাৰৰ জন কল্যাণমূলক কাম কাজত বাধাৰ সৃষ্টি কৰি নিজৰ নিজৰ ৰাজনৈতিক স্বার্থ পূৰণৰ কাৰণে উঠি পৰি লাগিছিল। কিছুমান ৰাজনৈতিক দলৰ পৃষ্ঠপোষকতাত চলা হৰতাল, ধৰ্মঘট, তালাবন্ধ, ছাত্ৰ বিক্ষোভ, গণ বিক্ষোভ, ধেৰাও আদি কাৰ্য্যই সমগ্ৰ দেশতে অশান্তিৰ জুই বিয়পাই দিছিল। উক্ত দল সমূহে প্ৰকাশ্যে শাসনাধিষ্ঠ চৰকাৰৰ প্ৰতি বিদ্ৰোপ আৰু বক্তোক্তিকৰে বিমোদগাৰ কৰি জন সাধাৰণক বিপথে পৰিচালনা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছিল। চৰকাৰৰ প্ৰতি জন সাধাৰণৰ আস্থা নোহোৱা কৰিব পাৰিলে, সেই চৰকাৰ ওফোৰাই পেলোৱা সহজ হব। এনে এটি অভিশ্ৰাৱ লৈয়ে বিৰোধী দলসমূহে চৰকাৰ বিৰোধী কাৰ্য্য কলাপত লিপ্ত হৈ পৰিছিল। পৃথিৱীৰ সৰ্বা্ৰুহৎ গণতান্ত্ৰিক দেশ ভাৰতবৰ্ষৰ গণতন্ত্ৰ বিপন্ন হোৱাৰ আশঙ্কা কৰি বাষ্টপতিয়ে নিষ্ক্ষেপ কৰিলে আত্ম ৰক্ষাৰ শেষ অস্ত্ৰ। সেয়া ১৯৭৫ চনৰ ২৬ জুনৰ কথা। বাষ্টপতি আলি আহমদে হঠাতে জৰুৰী কালীন অৱস্থা ঘোষণা কৰিলে। গোটেই দেশ কাঁহ পৰি জীণ গল। ই যেন বিনা মেঘে বজ্ৰপাত।

জৰুৰী কালীন অৱস্থা ঘোষণা কৰা মাত্ৰ ৪ দিন পিচতে ১ জুলাই তাৰিখে প্ৰধান মন্ত্ৰী শ্ৰীমতী ইন্দিৰা গান্ধীয়ে কুৰি দফীয়া অৰ্থনৈতিক কাৰ্য্য-সূচীৰ কথা ঘোষণা কৰিলে। দেশৰ দুখীয়া জন সাধাৰণৰ সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক মান-দণ্ড উন্নতকৰি এখন সুস্থ সমাজ গঢ়ি তোলাই এই কুৰি দফীয়া আঁচনিৰ মূল লক্ষ্য। প্ৰধান মন্ত্ৰীয়ে ঘোষণা কৰা অৰ্থনৈতিক

আঁচনি কেইটা হ'ল -

- [১] বস্ত্ৰৰ মূল্য, হ্ৰাস, উৎপাদন বৃদ্ধি, সংগ্ৰহ আৰু বিতৰণ ব্যৱস্থা উন্নত কৰা।
- [২] ভূমিৰ সৰ্ব্বোচ্চ সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ আৰু ভূমিহীন কৃষকৰ মাজত মাটি বিতৰণ।
- [৩] ভূমিহীন লোকক ঘৰ সজা মাটি দিয়াৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ।
- [৪] বনুৱাৰ গিৰমিট ব্যৱস্থা বহিত।
- [৫] দুখীয়া গণ্ডা বাইজক ধাৰৰ পৰা উদ্ধাৰ।
- [৬] কৃষি বনুৱাৰ বেতন নিৰ্দ্ধাৰণ।
- [৭] অধিক জলসিঞ্চন।
- [৮] অধিক বিজুলী শক্তি উৎপাদন।
- [৯] হাতে বোৱা তাঁত-শিল্পৰ উন্নয়ন।
- [১০] নিয়ন্ত্ৰিত মূল্যৰ কাপোৰৰ মান উন্নয়ন।
- [১১] চহৰৰ বাহিৰ মাটি অপ্ৰিগ্ৰহণ।
- [১২] অৰ্থনৈতিক অপৰাধীৰ শাস্তি।
- [১৩] চোৰাং কাৰাবাৰীৰ সম্পত্তি বাজেয়াপ্ত।
- [১৪] মূলধন বিনিয়োগৰ সহজ পদ্ধতি।
- [১৫] শিল্পত কৰ্মীৰ অংশ গ্ৰহণ।
- [১৬] পথ পৰিবহনৰ ক্ষেত্ৰত থকা বাধা নিষেধ সমূহ আঁতৰ কৰা।
- [১৭] আয়কৰ বেহাই।
- [১৮] ছাত্ৰ বাসত সন্তীয়া দৰত খাদ্য সামগ্ৰী সৰবৰাহ।
- [১৯] নিয়ন্ত্ৰিত মূল্যত পাঠ্য পুথি যোগান।
- [২০] দুৰ্বল শ্ৰেণীৰ বাবে শিক্ষা নৰিচ আইন সংশোধন।

জৰুৰী কালীন অৱস্থা ঘোষণা কৰাৰ ডেৰ বছৰ পূৰ নোহওঁতেই দেশত শান্তি শৃংখলা ঘূৰি আহিল। ভালেমান দুৰ্নীতিপৰায়ণ চৰকাৰী কৰ্মচাৰীক কামৰ পৰা বৰ্খাস্ত কৰিলে।

কিছুমান চোৰাং কাৰাবাৰী আৰু মজুত কাৰীক জেলত আটক কৰি থলে। ভাৰতীয় জনগণৰ মনত আশাৰ সঞ্চাৰ হল।

প্ৰধান মন্ত্ৰীৰ এই কুৰি দফীয়া আঁচনি সমূহ বাস্তৱত ৰূপায়িত কৰিবলৈ ৰাজ্য চৰকাৰবোৰ সক্ৰিয় হৈ পৰিল। ইতিমধ্যে চৰকাৰে এই আঁচনি মতে বহুখিনি কাম কৰি জন সাধাৰণৰ আস্থা ভাজন হব পাৰিছে।

বাষ্ট্ৰপতি শ্ৰী আলি আহমদেও বিভিন্ন সময়ত দিয়া ৰাজহুৱা সভা আৰু অনাতাঁৰ ভাষণত প্ৰধান মন্ত্ৰীৰ এই কুৰি দফীয়া আঁচনি সমূহ কাৰ্য্যকৰি কৰাত বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে।

অসমত বাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদ

বাষ্ট্ৰপতি হোৱাৰ পিচত শ্ৰীককৰদিন আলি আহমদ একাধিকবাৰ অসম ভ্ৰমণলৈ আহে। প্ৰত্যেক বাৰতে অসমীয়া ৰাইজে তেওঁক বিপুল ভাৱে সন্মৰ্দ্দনা জনায়। ১৯৭৬ চনৰ ফেব্ৰুৱাৰী মাহৰ প্ৰথম সপ্তাহত কামৰূপ জিলাৰ টিহুত অসম সাহিত্য সভাৰ অধিবেশন বহে। সু-সাহিত্যিক শ্ৰীযজ্ঞেশ্বৰ শৰ্মা আছিল টিহু সাহিত্য সভাৰ সভাপতি। বাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদকো এই সাহিত্য সভালৈ নিমন্ত্ৰণ জনোৱা হৈছিল। বিশেষকৈ বাষ্ট্ৰপতিক চাবৰ কাৰণেই হাজাৰ হাজাৰ যুনিহ তিবোতাই গাঁৱৰ পৰা গৈ টিহুৰ 'লখিমী পথাৰ'ত সমবেত হৈছিল। অসমৰ ৰাজ্যপাল এল-পি সিঙৰ মতে এতিয়ালৈকে পৃথিৱীৰ কোনো সভাত এনে জন সমবেশ ঘটা নাই। বাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদে অসম সাহিত্য সভাৰ যোগেদি অসমৰ বিভিন্ন ভাষা ভাষী লোকৰ মাজত সামাজিক আৰু

সাংস্কৃতিক ঐক্য গঢ়ি তুলিবলৈ বাইজক আহ্বান জনায়। সেই যাত্ৰাতে বাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদে গুৱাহাটীত বহু অসম বাষ্ট্ৰভাষা প্ৰচাৰ সমিতিৰ সমাৰ্ভন উৎসৱতো যোগ দিয়ে। গুৱাহাটী উকীল মহাৰ তৰফৰ পৰাও আলি আহমদক সম্বৰ্দ্ধনা জনোৱা হয়।

বাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদক গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সমাৰ্ভন উৎসৱলৈও নিমন্ত্ৰণ জনোৱা হৈছিল। অসম জননীৰ সুযোগ্য সন্তান আলি আহমদক উক্ত সমাৰ্ভনতে গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে ডক্টৰেট ডিগ্ৰীৰে সন্মানিত কৰে। সেই ভ্ৰমণৰ সময়তে আলি আহমদে দুৰ্ভিক্ষ পীড়িত ধুবুৰীৰ পানবাৰী সাহায্য শিবিৰ মাজুলীৰ বান বিধ্বস্ত অঞ্চল আৰু ইণ্ডিয়া কাৰ্বনৰ গবেষণাগাৰ পৰিদৰ্শন কৰে। বাষ্ট্ৰপতিয়ে গুৱাহাটী আৰু যোৰহাটৰ কেইবাটাও চৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী অনুষ্ঠানৰ আধাৰ শিলা স্থাপন কৰে। গুৱাহাটীত মেয়ৰ শ্ৰীলক্ষ্যধৰ চৌধুৰী আৰু মুখ্য মন্ত্ৰী শ্ৰীশৰৎ চন্দ্ৰ সিংহ আদিয়ে বাষ্ট্ৰপতিক স্বাগত সন্তোষ জনায় আৰু স্মাৰক পত্ৰ দি অসমৰ বিভিন্ন সমস্যাৰ কথা অৱগত কৰায়।

বাষ্ট্ৰপতিৰ লগত তেওঁৰ পত্নী আবিদা আহমদো অসমলৈ আহিছিল। গুৱাহাটীৰ বিভিন্ন মহিলা অনুষ্ঠানে বেগম আবিদা আহমদকো সম্বৰ্দ্ধনা জনায়।

১৯৭৬ চনৰ নবেম্বৰ মাহৰ পহিলা সপ্তাহত কৰ্মবীৰ নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উৎসৱ সমগ্ৰ অসমতে পালন কৰা হয়। গুৱাহাটীত পালন কৰা এই উৎসৱ উদ্বোধন কৰিবলৈ বাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদক নিমন্ত্ৰণ জনোৱা হৈছিল। এই খিনিতেই এটা কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি যে এসময়ত নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈ ডাঙৰীয়াই তেওঁৰ বন্ধু মহলৰ

আগত আলি আহমদ ভৱিষ্যতে এজন বিখ্যাত নেতা হব পাৰিব বুলি ভৱিষ্যৎ বাণী কৰিছিল। বাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদে বৰদলৈৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উদ্বোধন কৰি কয়— “... এই ৰাজ্যত মই মোৰ প্ৰথম ৰাজহুৱা জীৱন আৰম্ভ কৰাৰ সময়ত নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈয়ে মোক যি দিহা পৰামৰ্শ দিছিল আৰু সহায় কৰিছিল তাৰ বাবে মই তেওঁৰ ওচৰত গভীৰ ভাবে কৃতজ্ঞ। তেওঁৰ গভীৰ দেশ প্ৰেম, চৰিত্ৰৰ মহত্ত্ব আৰু অগ্নায়ৰ বিৰুদ্ধে থকা সাহসৰ বাবে তেওঁ মোৰ শ্ৰদ্ধাৰ পাত্ৰ।”

১৯৭৬ চনৰ ৭ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ এখন বিশেষ সমাৰ্ভন উৎসৱত বাষ্ট্ৰপতি শ্ৰীআলি আহমদক ‘ডক্টৰ অব ল’ সন্মানেৰে ভূষিত কৰা হয়। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ উদ্দেশ্য কেনে হোৱা উচিত সেই সম্পৰ্কে শ্ৰীআলি আহমদে কয়— “জীৱন যুঁজৰ প্ৰত্যাহ্বান সমূহ দক্ষতাৰে মৈতে সন্মুখীন হবলৈ দেশৰ ডেকা-গাভৰুসকলক প্ৰয়োজনীয় শিক্ষাদানেৰে প্ৰস্তুত কৰাটোৱেই বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হোৱা উচিত। এখন বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সাফল্য ইয়াৰ বিশাল অট্টালিকা অথবা শিক্ষক আৰু শিক্ষাৰ্থীৰ সংখ্যাত নাথাকে, থাকে ইয়াৰ শক্তিত— যি শক্তিয়ে ইফাক, যিখন সমাজত ই অৱস্থিত সেইখন সমাজৰ জীৱন্ত সমস্যা সমূহ সমাধানৰ ক্ষেত্ৰত, শুদ্ধ উপায় দিব পাৰে আৰু সমস্যা সমাধানৰ বাবে উদগনি যোগাব পাৰে।”

সেই একে দিনাই ডিব্ৰুগড়ৰ এখন বিৰাট ৰাজহুৱা সভাতো শ্ৰীআলি আহমদে ভাষণ প্ৰসঙ্গত কয় যে সমবায়ৰ ভিত্তিত কাম নকৰিলে ৰাজ্যখনৰ কেতিয়াও উন্নতি হব নোৱাৰে। তেওঁ পঞ্জাৰ আৰু হাৰিয়ানাৰ উদাহৰণ দাঙি ধৰি কয় যে এই ৰাজ্য দুখনে জনতাৰ কঠোৰ পৰিশ্ৰমৰ ফলতেই ইমানখিনি উন্নতি কৰিব পাৰিছে।

বাষ্ট্ৰপতি হোৱাৰ পিচত আলি আহমদে অসমৰ প্ৰায়-বোৰ প্ৰধান ঠাই ভ্ৰমণ কৰি অসমীয়া মানুহৰ অন্তৰৰ বুজ লবলৈ চেষ্টা কৰে।

বাষ্ট্ৰপতিৰ বিদেশ ভ্ৰমণ

বাষ্ট্ৰপতি হোৱাৰ পিচত শ্ৰীফকৰদিন আলি আহমদক পৃথিৱীৰ ভালেমান বাষ্ট্ৰই নিমন্ত্ৰণ জনায়। শ্ৰীআলি আহমদেও সময় সুবিধা বুজি সেই নিমন্ত্ৰণ গ্ৰহণ কৰে। ১৯৭৫ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত শ্ৰীআলি আহমদে বিশ দিন জোৰা কাৰ্য্য-সূচী লৈ ইজিপ্ত আৰু ছুডান ভ্ৰমণ কৰিবলৈ যায়। সেই-বোৰ দেশৰ নেতা আৰু বাষ্ট্ৰ নায়কসকলে বাষ্ট্ৰপতিক বিপুল ভাবে সম্বৰ্দ্ধনা জনায়। সেই বছৰতে আলি আহমদ ইণ্ডোনেছিয়ালৈও যায়। বেগম আবিদা আহমদো তেওঁৰ লগত গৈছিল। বেগম আবিদাৰ তাৰিফদাত্তে বাষ্ট্ৰপতিয়ে অসমৰ পৰা এটা সাংস্কৃতিক দলো লগতে লৈ গৈছিল। এই সাংস্কৃতিক দলটোৱে ইণ্ডোনেছিয়াত অক্ষীয় ভাঙনা আৰু বিহু নৃত্য পদৰ্শন কৰি যথেষ্ট খ্যাতি অৰ্জন কৰে। ১৯৭৬ চনৰ ৪ অক্টোবৰৰ দিনা চাৰি দিনীয়া ভ্ৰমণৰ কাৰ্য্য-সূচী লৈ শ্ৰীফকৰদিন আলি আহমদ আৰু বেগম আবিদা আহমদ সংযুক্ত আৰব-আমিৰ বাষ্ট্ৰলৈ যায়। বিমান কোঠত অৱতৰণ কৰাৰ লগে লগে সৈন্যসকলে কুচকাৱাজ প্ৰদৰ্শন কৰি শ্ৰীআলি আহমদক সম্পূৰ্ণ ৰাষ্ট্ৰীয় মৰ্য্যদাৰে আদৰণি জনায়। আৰব বাষ্ট্ৰসমূহৰ লগত ভাৰতৰ আগৰ সৌহাৰ্দ্য দৃঢ়তৰ কৰা আৰু পশ্চিম এছিয়াৰ দেশবোৰৰ ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতি অধ্যয়ন কৰাই এই ভ্ৰমণৰ উদ্দেশ্য বুলি বাষ্ট্ৰপতিয়ে কয়।

আমিৰ বাষ্ট্ৰৰ বাষ্ট্ৰপতি শ্বেখ জায়েদ আৰু উপ বাষ্ট্ৰপতি শ্বেখ বহিদ্ৰ লগত আফ্ৰিকাৰ সমস্ৰালৈ আলি আহমদে আলোচনা কৰে। আলোচনা প্ৰসঙ্গত আফ্ৰিকাত চলি থকা বৰ্ণ বৈষম্য, জাতি বৈষম্য, উপনিবেশিক শোষণ আদিৰ বিৰুদ্ধে চলা সংগ্ৰামত ভাৰত আৰু সংযুক্ত আৰব আমিৰ বাষ্ট্ৰসমূহে নীতিগত ভাবে সমৰ্থন জনাব বুলি বাষ্ট্ৰ নায়ক সকলে দৃঢ় ভাবে ঘোষণা কৰে।

এইবিলাকত বাহিৰেও শ্ৰীআলি আহমদে ইৰাণ, আফ-গানিস্থান, যুগোশ্লাভিয়া আদি দেশ ভ্ৰমণ কৰি, সেইবিলাক দেশৰ লগত ভাৰতৰ সম্পৰ্ক গঢ়তৰ কৰি তোলে।

নতুন ভাৰত গঢ়াৰ সংকল্প

দেশৰ শাসক আৰু ৰাজনৈতিক নেতাসকলে জন সাধাৰণৰ অভাৱ অভিযোগৰ বুজলৈ তেওঁলোকৰ দুখ দুৰ্গতি বোৰ দূৰ কৰিব পাৰিলেহে চৰকাৰ আৰু জন সাধাৰণৰ মাজত একাত্মাবোধ স্থাপন সম্ভৱ হৈ উঠে। সেই উদ্দেশ্যে প্ৰধান মন্ত্ৰী শ্ৰীমতী ইন্দিৰা গান্ধীয়ে ১৯৭৬ চনৰ আদি ভাগতে হাতত ললে 'পদ যাত্ৰা'ৰ কাৰ্য্য-সূচী। প্ৰধান মন্ত্ৰীৰ সেই কাৰ্য্য-সূচীত ভাগ লবলৈ বাষ্ট্ৰপতি শ্ৰীআলি আহমদ এপ্ৰিল মাহত বাঙ্গালোলৈ যায় আৰু দেশৰ ভালেমান নেতাৰ লগত পদ যাত্ৰাত যোগ দিয়ে।

সমস্ৰা বহুল ভাৰতবৰ্ষত জন সংখ্যাৰ দ্ৰুত বৃদ্ধিয়ে এক জটিল ৰূপ ধাৰণ কৰিছে। ১৯৭৬ চনৰ জুলাই মাহৰ শেষত ভাৰতৰ জন সংখ্যা ৬১ কোটিৰো অধিক হয়। জন সংখ্যাৰ হাৰ এই গতিত অব্যাহত থাকিলে কুৰি শতিকাৰ

শেষত ভাৰতৰ জন সংখ্যা হ'ব ১০০ কোটি। জন্ম হ'ব নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব নোৱাৰিলে ভাৰতৰ কোনো প্ৰগতিশীল আঁচনিৰে ফলবতী হ'ব নোৱাৰে। সেই-কথা চিন্তা কৰিয়ে বাষ্টপতি আলি আহমদে জাতি ধৰ্ম নিৰ্বিশেষে সকলো লোককে পৰিয়াল সীমিত কৰি ভাৰতবৰ্ষক নতুন ৰূপত গঢ়ি তুলিবলৈ আহ্বান জনাইছে। অলপতে কলিকতাৰ এখন সভাত ভাষণ দি বাষ্টপতিয়ে কয় যে ধৰ্মক দোহাই দি মুছলমান লোক সকল পৰিয়াল পৰিকল্পনাৰ পৰা বিৰত থকা কোনো পধ্যে উচিত নহয়।

১৯৭৬ চনৰ স্বাধীনতা দিৱসৰ আগ দিনা ৰাতি জাতিৰ উদ্দেশ্যে দিয়া এটি অনাতাঁৰ ভাষণত শ্ৰীআলি আহমদে জৰুৰী অৱস্থা ঘোষণা কৰাৰ পিছত বিশেষকৈ উদ্যোগ প্ৰতিষ্ঠান আৰু শিক্ষানুষ্ঠানত পুৰুষ শৃংখলা ঘূৰি অহাত সন্তোষ প্ৰকাশ কৰে। বাষ্টপতিয়ে কয় - আমাৰ দীৰ্ঘকালৰ অভিজ্ঞতাই প্ৰমাণ কৰিছে যে সাধাৰণ লোকৰ কল্যাণৰ অৰ্থে ৰচিত কাৰ্য্য সূচীত যুটীয়া কামৰ যোগেৰে হে জনগন ঐক্যবদ্ধ হয় - বাদানুবাদেৰে নহয়। জৰুৰী অৱস্থা ঘোষণা কৰাৰ কাৰণ ব্যাখ্যা কৰি বাষ্টপতিয়ে কয়, ভাৰতৰ জনগন স্বাৰ্থত যি ধৰণৰ অৰ্থনৈতিক, সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক পৰিৱৰ্ত্তনৰ প্ৰয়োজন আছিল, তাৰ বাবেই জৰুৰী অৱস্থা ঘোষণা কৰা হয়। বিভিন্ন বিষয়ত ভাৰতে লাভ কৰা সাফল্যৰ কথা উল্লেখ কৰি বাষ্টপতিয়ে কয় - যোৱা এবছৰত আমাৰ কৃষি ক্ষেত্ৰত হোৱা ১১ কোটি ৮০ লাখ টন উৎপাদনে এক নতুন অভিলেখ সৃষ্টি কৰিছে। ঔদ্যোগিক উৎপাদনো বিশেষ ধৰণে বৃদ্ধি পাইছে মুদ্রাস্ফীতিৰ বিৰুদ্ধে কৰা যুঁজতো আমি জয় লাভ কৰিছো। কিন্তু এইখিনিতে আমি আত্মতৃপ্তি লাভ কৰা অনুচিত।

এতিয়াও দৰিদ্ৰতা, অজ্ঞতা আৰু নিবনুৱা সমস্যা এই এক

ভীষণ ৰূপ ধাৰণ কৰি আছে। সমবায়ৰ আৱশ্যকতাৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰি বাষ্টপতিয়ে কয় - সমবায় ব্যৱস্থা আমাৰ জীৱন দৰ্শন হোৱা উচিত। উৎপাদন আৰু বিতৰণ ব্যৱস্থাত সমবায়ৰ ভূমিকা একান্তই প্ৰয়োজন। বাষ্টপতিয়ে নাগৰিক সকলক প্ৰতিখন গাঁও আৰু চহৰৰ প্ৰতি চুবুৰীতে সমবায় প্ৰতিষ্ঠান গঢ়ি তুলিবলৈ আহ্বান জনায়।

ভাৰতবৰ্ষক নতুন ৰূপত গঢ়ি তোলাই বৰ্ত্তমানৰ শাসনাধীনস্থিত চৰকাৰৰ প্ৰধান লক্ষ্য। সেই উদ্দেশ্যে প্ৰধান মন্ত্ৰীয়ে হাতত ললে কুৰি দফীয়া অৰ্থনৈতিক আঁচনি। এই কুৰি দফীয়া আঁচনি সমূহ বাস্তৱত ৰূপায়িত কৰিবলৈ যাওঁতে যাতে কোনো ৰাজনৈতিক দল বা প্ৰতিক্ৰিয়াশীল শক্তিয়ে বাধাৰ সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰে, তাৰ বাবে সেই আঁচনি সমূহ প্ৰৱৰ্ত্তন কৰা আগে আগে বাষ্টপতি শ্ৰীআলি আহমদে দেশত জৰুৰী কালীন অৱস্থা ঘোষণা কৰিছিল।

বেগম আবিদা আহমদ

বাষ্টপতি শ্ৰীআলি আহমদৰ পত্নী বেগম আবিদা আহমদেও সমাজ আৰু মানৱ সেৱাত নিজকে আত্মনিয়োগ কৰি আহিছে। অসমত থকা কাল ছোৱাত বেগম আবিদাই বান পীড়িত লোক সকলৰ উদ্ধাৰ কাৰ্য্যত আৰু চীনা আক্ৰমণত হোৱা ভগ্ননীয়া সকলৰ পুণৰ সংস্থাপন কাৰ্য্যত যথেষ্ট সহায় আগবঢ়াইছিল। সকলো ধৰ্মৰে মৌলিক ঐক্যত বেগম আবিদাৰ অটল বিশ্বাস আছে। সেইকাৰণে সকলো সম্প্ৰদায়ৰ লোকৰ মাজতে ঐক্য আৰু সংহতি গঢ়ি উঠা, তেওঁ অন্তৰেৰে কামনা কৰে।

ৰাষ্ট্ৰৰ প্ৰথম মহিলা হিচাবে বেগম আবিদা ভালেমান সামাজিক আৰু স্বতন্ত্ৰ কৃষিমূলক অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত আছে। সাহিত্য আৰু কলা কৃষ্টিত তেওঁৰ বিশেষ অনুৰাগ দেখা যায়। বিখ্যাত উৰ্দু কবি মিৰ্জা গালিবৰ মৃত্যু শত-বাৰ্ষিকীৰ স্মৃতি চিন স্বৰূপে আইয়ান-ই-গালিবৰ স্থাপন কাৰ্য্যত বেগম আবিদাই বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে। গালিব প্ৰতিষ্ঠানৰ “হাম চাব” নাট্য গোষ্ঠীৰ তেওঁ প্ৰতিষ্ঠাতা সভানেত্ৰী।

বান পানী, খৰাং বতৰ, ভূমিকম্প আদি নানা বকম প্ৰাকৃতিক বিপৰ্য্যয়ত ক্ষতিগ্ৰস্ত লোক সকলক সহায় কৰিবলৈ ১৯৭৪ চনৰ নবেম্বৰ মাহত মহিলা ইমদাদ কমিটি গঠন কৰা হয়। বেগম আবিদা আহমদক সেই কমিটিৰ সভানেত্ৰী পাতে। এই কমিটিয়ে আন্তৰ্জাতিক মহিলা বৰ্ষ পালনৰ অংশ হিচাপে ১৯৭৫ চনৰ নবেম্বৰ মাহত দিল্লীত এখন আন্তৰ্জাতিক চিত্ৰ আৰু ভাস্কৰ্য্য কলাৰ প্ৰদৰ্শনী পাতে। কেৱল মহিলা শিল্পীৰ কাৰণেহে এই প্ৰদৰ্শনী মুকলি আছিল। অকল ভাৰততে নহয় পৃথিৱীৰ কোনো ঠাইতে আগতে এনে প্ৰদৰ্শনী হোৱা নাই। ‘তিবোতাকে’ বিষয় বস্তু হিচাপে লোৱা এই প্ৰদৰ্শনীত বিশ্বৰ একুৰি দুখন দেশে অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল। বেগম আবিদাই ‘নিজে অঁকা চিত্ৰও এই প্ৰদৰ্শনীৰ এক অন্যতম আকৰ্ষণ আছিল। মহিলা ইমদাদ কমিটিৰ পৰিচালনাত গঠিত “বালিকা চামান” অনুষ্ঠানৰো বেগম আবিদা আহমদেই সভাপতি। জাতি, ধৰ্ম আৰু বৰ্ণৰ বিচাৰ নকৰি সকলো শ্ৰেণীৰ পৰিত্যক্তা মাউৰা ছোৱালীকে এই অনুষ্ঠানত ভৰ্তি কৰি শিক্ষা দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰা হয়।

ভাৰতবৰ্ষৰ দৰে এখন পিচপৰা দেশত মহিলাসকলৰ

বাবে কৰিব লগীয়া কাম যথেষ্ট আছে। সেই কথা চিন্তা কৰিয়ে বেগম আবিদা আহমদে বিভিন্ন গঠন মূলক কামত আত্ম নিয়োগ কৰিছে। দৃষ্টিভঙ্গীত আধুনিক হলেও তেওঁ কোনোদিনেই পশ্চিমীয়া দেশবোৰক অনুকৰণ কৰা নাই। অতীত ভাৰতৰ ঐতিহ্য মণ্ডিত কৃষ্টি কলাৰ প্ৰশংসাত বেগম আবিদা আহমদ শতমুখ।

কলেজত পঢ়ি থকা কালৰে পৰা বেগম আবিদাৰ বেড মিণ্টন খেলাত যথেষ্ট ৰাপ আছিল। অসমত থাকোঁতে তেওঁ একেবাহে তিনিবাৰ শ্ৰেষ্ঠ খেলুৱৈৰ সন্মান লাভ কৰে। সৰ্ব ভাৰতীয় মহিলা বেড মিণ্টন প্ৰতিযোগিতাতো আবিদা আহমদে অসমৰ হকে প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছিল। এনে এগৰাকী নিপুণ আৰু সৰ্বগুণী তিবোতাৰ সান্নিধ্যত থাকি শ্ৰীআলি আহমদে দোপক দোপে উন্নতি কৰিব পাৰিছে।

বেগম আবিদা আহমদৰ পৰিয়ালটো নিছেই সৰু, মাথোন দুজন ল’ৰা আৰু এজনী ছোৱালী। ডাঙৰ ল’ৰা-জনৰ নাম ডাঃ পাৰভেজ আলি আহমদ। তেওঁ কাৰ্ডিওলজি বিষয়ৰ বিশেষজ্ঞ ৰূপে আমেৰিকাৰ যুক্ত ৰাষ্ট্ৰত আছে। তেওঁ ডাঃ অঞ্জুম আহমেদক পত্নীৰূপে গ্ৰহণ কৰে। ডাঃ অঞ্জুম আহমদ এতিয়া এগৰাকী কন্যা সন্তানৰ মাতৃ। আবিদা আহমদৰ একমাত্ৰ কন্যা চেমিনাৰো মাকৰ নিচিনা চিত্ৰ বিদ্যাত ৰাপ আছে। ডাঃ আফ্টাৰ খানৰ লগত চেমিনাৰ বিয়া হৈ যায়। তেওঁলোকৰ বৰ্তমান এটি পুত্ৰ সন্তান জন্মিছে। আবিদাৰ দ্বিতীয় ল’ৰাজনৰ নাম বদৰ দুবেজ। দিল্লীৰ চেণ্ট ষ্টেফেন কলেজৰ পৰা অৰ্থনীতিৰ স্নাতক ডিগ্ৰী লাভ কৰি উচ্চ শিক্ষা লবৰ কাৰণে ইংলণ্ডলৈ যায়। তাত তেওঁ কেম্ব্ৰিজ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত থকা ট্ৰিনিটি কলেজত পঢ়ি আছে।

কৃতী খেলুৱৈ শ্ৰীআলি আহমদ

সকলোৰে পৰা শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদৰ খেলা ধুলাৰ প্ৰতি বিশেষ আগ্ৰহ আছিল। স্কুল কলেজত পঢ়ি থকা কালছোৱাত তেওঁ ফুট ব'ল আৰু হকী খেল খেলি আনন্দ পাইছিল। তাৰ পিচত তেওঁ টেনিচ খেল খেলিবলৈ লয়। সম্প্ৰতি তেওঁ সহজতে খেলিব পৰা গাল্ফ খেল খেলিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে। ৰাষ্ট্ৰপতি হোৱাৰ আগতে শ্ৰীআলি আহমদ ভালেমান ক্ৰীড়া অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত আছিল। তেওঁ বহু বছৰ ধৰি অসম ফুট ব'ল আৰু অসম ক্ৰীকেট সন্থাৰ সভাপতি পদত আছিল। শ্ৰীআলি আহমদে একেবাৰে কেইবা বছৰো সৰ্ব ভাৰতীয় ল'ন টেনিচ সন্থাৰ সভাপতি ৰূপে কাম কৰিছিল। এচিয়াৰ ল'ন টেনিচ সন্থাৰ লগতো শ্ৰীআলি আহমদৰ ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক আছিল। ১৯৭৬ চনৰ ২৯ অক্টোবৰৰ দিনা ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে হায়দৰাবাদত অনুষ্ঠিত আন্তৰ্জাতিক বেড্‌মিণ্টন প্ৰতিযোগিতা আনুষ্ঠানিক ভাবে মুকলি কৰে।

আলি আহমদ মানুহজন

ভাৰতৰ পঞ্চম ৰাষ্ট্ৰপতি শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদ এজন সববৰহী লোক। নম্ৰতা, সৱলতা আৰু বিনয়ী স্বভাৱৰ কাৰণে তেওঁ সকলোৰে আদৰৰ পাত্ৰ। এজন সাধাৰণ মানুহেও বিনা দ্বিধাই তেওঁৰ সুখ দুখৰ কথা আলি আহমদক জনাব পাৰে। সকলোৰে পৰা আলি আহমদ কৰ্মত ধীৰ আৰু বুদ্ধিত স্থিৰ। ভালদৰে চিন্তা কৰি লৈহে সকলো কামতে আগবঢ়া তেওঁৰ স্বভাৱ।

সকলো ধৰ্মৰ প্ৰতি আলি আহমদৰ অটল বিশ্বাস আৰু গভীৰ শ্ৰদ্ধা আছে। ধৰ্মৰ নামত থকা গোড়ামী আৰু অন্ধ বিশ্বাসক তেওঁ অন্তৰেৰে ঘৃণা কৰে। ৰাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদক ধৰ্মনিৰপেক্ষতা তথা জাতীয় সংহতিৰ প্ৰতীক স্বৰূপ বুলি কব পাৰি। সেই কাৰণে তেওঁৰ জন্ম দিনটো জাতীয় সংহতি দিৱস ৰূপে পালন কৰা হৈছে।

কবি আৰু সাহিত্যিকসকলৰ প্ৰতিও আলি আহমদৰ অসীম শ্ৰদ্ধা আছে। ১৯৭৬ চনৰ ৩১ অক্টোবৰৰ দিনা হায়দৰাবাদত ৰাষ্ট্ৰীয় সংহিতা আৰু কুৰি দফীয়া অৰ্থনৈতিক কাৰ্য্য-সূচী সম্পৰ্কত হোৱা সৰ্বভাৰতীয় 'মুছাইবা' এখন উদ্বোধন কৰি স্বাধীনতা সংগ্ৰামত ভাৰতীয় কবি সাহিত্যিকসকলে আগবঢ়োৱা বৰঙণিৰ কথা ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে শ্ৰদ্ধাৰে সোঁৱৰে। ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে লগতে এই কথাও স্মাৰক কৰে যে লেখক সকলে যি দৰে জনতাক তেওঁলোকৰ কামত জাগৃত কৰিব পাৰে, বক্তৃতা বা বাৰ্তাৰ কাকতে নোৱাৰে। দেশৰ অৰ্থনৈতিক অসমতা দূৰ কৰাৰ শিক্ষা দিয়াত আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় অখণ্ডতা শক্তিশালী কৰাত আগভাগ লবলৈ ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে কবি সাহিত্যিকসকলক আহ্বান জনায়।

প্ৰতিকূল অৱস্থাৰ মাজতো সত্য আৰু ন্যায় কথাত প্ৰতিবাদ কৰিব পৰা সাহস আলি আহমদে বংশানুক্ৰমেই লাভ কৰিছে। জালনুৰ আলিৰ অসীম সাহস, অসাধাৰণ ব্যক্তিত্ব আৰু আত্ম সন্মানৰ প্ৰতি থকা চেতনা বোধে আলি আহমদৰ চৰিত্ৰটো গভীৰ ভাবে বেথা পাত কৰিছে।

এসময়ৰ কথা। তেতিয়া আলি আহমদৰ পিতৃ জালনুৰ আলি আৰু তেওঁৰ বন্ধু আনন্দৰাম বৰুৱা উভয়ে শিৱসাগৰত চৰকাৰী চাকৰি কৰি আছিল। সেই সময়ত এবাৰ অসমৰ চীফ কমিচনাৰ

জন শিৰসংগৰ ভ্ৰমণ কৰিবলৈ আহে। তেওঁৰ সন্মানার্থে তেতিয়াৰ ডিপুটী কমিচনাৰজনে এটা ভোজৰ আয়োজন কৰিছিল। সেই ভোজ মেললৈ নিমন্ত্ৰণ জনোৱা অতিথিসকলৰ ভিতৰত জালনুৰ আলি আৰু আনন্দৰাম বৰুৱাই আছিল ভাৰতীয়। সেই সময়ত ব্ৰিটিছ কৰ্মচাৰীসকলে ভাৰতীয় লোক সকলক হেয়জ্ঞান কৰি ঘৃণাৰ চকুৰে চাইছিল। সেই কাৰণে জালনুৰ আলি আৰু আনন্দৰাম বৰুৱাক সেই ভোজমেলত বহিবলৈ এখন আছুতীয়াকৈ টেবুল দিছিল। আত্মসন্মান সম্পন্ন দুয়োজন ভাৰতীয় চাকৰিয়ালে ব্ৰিটিছ কৰ্মচাৰীসকলৰ এনে কাৰ্য্যত অত্যন্ত ক্ষুণ্ণ হৈ পৰিল। তেওঁলোকে ততালিকে ভোজ মেল ত্যাগ কৰি তাৰ পৰা গুছি আহিল। ব্ৰিটিছ কৰ্মচাৰীসকলে তেওঁলোকৰ এনে আচৰণত অপমান বোধ কৰি উভয়েৰে ওপৰত প্ৰতিশোধ লোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিলে। তাৰ ফল স্বৰূপে জালনুৰ আলি আৰু আনন্দৰাম বৰুৱা উভয়েকে অসমৰ বাহিৰলৈ বদলি কৰিলে।

ৰাজনীতিবিদ হিচাবেও আলি আহমদৰ স্থান তল খাপত নহয়। এবাৰ চিন্তা কৰি যি কাম কৰো বুলি সিদ্ধান্ত লয়, কোনো প্ৰতিকূল পৰিস্থিতিয়ে তেওঁক তাৰ পৰা বিচলিত কৰিব নোৱাৰে। মানুহৰ অন্তৰৰ অনুভূতিৰ বুজলৈ মৰ্মস্পৰ্শী ভাষাত বক্তৃতা দিব পৰা দক্ষতাও আলি আহমদৰ আছে। ১৯৬২ চনৰ নিৰ্বাচনৰ কথা। কেইবাজনো কংগ্ৰেছ নেতাৰ লগত নিৰ্বাচনী অভিযানত আলি আহমদ কামৰূপ জিলাৰ বৰভাগ অঞ্চললৈ গৈছিল। তাৰে এখন সভাত আলি আহমদে বক্তৃতা দিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। এনেতে বিৰোধী দলৰ কিছুমান লোক লৰী এখনত বেণ্ড বজাই বজাই আহি সেইখিনি ঠাই পালেহি। আলি আহমদৰ বক্তৃতা যাতে

মানুহে নুশুনো সেই অভিপ্ৰায়ে তেওঁলোকে সেই ঠাইত লৰীখন বাখি বেণ্ড বজাবলৈ নিৰ্দেশ দিলে। খন্তেকৰ কাৰণে সভাৰ কাম অচল হৈ পৰিল। বিৰোধী দলৰ এনে উশৃঙ্খল কাৰ্য্যত সভাত উপস্থিত থকা সকলো লোক অসন্তুষ্ট হৈ পৰিল। আলি আহমদে ছেগ চাই আকৌ বক্তৃতা আৰম্ভ কৰিলে— “বাইজ! আপোনালোকে চকুৰ আগত বিৰোধী দলৰ কাৰ্য্য-কলাপ দেখিলে। যিটো ৰাজনৈতিক দল নিৰ্বাচনী অভিযানতে ইমান উশৃঙ্খল, সেই দলটোৰে জানো শৃঙ্খলাৰে দেশ শাসন কৰিব পাৰিব বুলি আপোনালোকে বিশ্বাস কৰে?” আলি আহমদৰ বক্তৃতা শুনি বিৰোধী দলৰ ভাৰাপন্ন লোক সকলেও বিৰোধী দলৰ প্ৰতি আস্থা হেৰুৱাই পেলালে। ফলত সেই অঞ্চলৰ পৰা কংগ্ৰেছ প্ৰাৰ্থীজন বিপুল ভোটত জয় লাভ কৰিলে।

ইচ্ছা কৰা হলে আলি আহমদে নিজৰ ওকালতি ব্যৱসায় আৰু মাটিৰ উপাৰ্জনৰ ধনেৰে লাস বিলাসত জীৱন যাপন কৰিব পাৰিলেহেঁতেন। অকল কামৰূপ জিলাৰ ৰঙিয়া অঞ্চলতে আলি আহমদৰ দেউতাকৰ ২২০০ বিঘা খেতিৰ মাটি আছিল। নিজৰ ভাগৰ কিছুমাটি মথাউৰিত যায়, কিছু চৰকাৰে নিয়ে আৰু কিছু বিনোৱা ভাবেৰ ভূদানত দান দিয়ে। বৰ্তমানৰ চিলিং আইন মতে আলি আহমদে তাৰে ৫০ বিঘা মাটি নিজৰ নামত ৰাখি বাকী মাটি চৰকাৰক এৰি দিয়ে।

১৯৬২ চনত কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰী হোৱাৰ চাৰি বছৰ আগতে আলি আহমদে ২.৭৫ লাখ টকাত দিল্লীত এটা ঘৰ কিনি লয়। গুৱাহাটীৰ লাখ টকীয়াত পৈত্ৰিক মাটিত সজা ঘৰটো ল'ৰা দুজনক উপহাৰ দিয়ে। ১৯৩৮ চনত আলি আহমদে খিলঙত এটুকুৰা মাটি কিনি তাতে এটা ঘৰ সাজে। সেই ঘৰটো তেওঁৰ ছোৱালী চেমিনাক বিয়াৰ উপহাৰ স্বৰূপে

দান কৰে। ৰাষ্ট্ৰপতি পদৰ বাবে মনোনীত হোৱাৰ পিচত তেওঁৰ সম্পত্তিৰ হিচাপ জন সাধাৰণক জনোৱাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ সম্পৰ্কে কংগ্ৰেছী সূদৃশ শ্ৰীশক্তু নাৰায়ণ মিশ্ৰই উত্থাপন কৰা এটা প্ৰশ্নৰ উত্তৰত শ্ৰীফককদিন আলি আহমদে এই হিচাপ ডাঙি ধৰে।

অসাধাৰণ ব্যক্তিত্ব সম্পন্ন এনে এজন লোক ৰাষ্ট্ৰপতি পদৰ বাবে নিৰ্বাচিত হোৱাতো অসমৰ কাৰণে বৰ গোবৰৰ কথা।

ৰাষ্ট্ৰপতিৰ শেষ অসম ভ্ৰমণ

১৯৭৬ চনৰ নবেম্বৰ মাহৰ তৃতীয় সপ্তাহৰ শেষৰ ফালে গুৱাহাটীৰ ওচৰৰ জৱাহৰ নগৰত নিখিল ভাৰত কংগ্ৰেছ কমিটিৰ অধিবেশন বহে। অসমৰ নেতা শ্ৰীদেৱকান্ত বৰুৱা আছিল এই কংগ্ৰেছ অধিবেশনৰ সভাপতি। এই অধিবেশনৰ অন্যতম আকৰ্ষণ আছিল ভাৰতৰ বিভিন্ন ৰাজ্যৰ পৰা অহা প্ৰদৰ্শনিৰ ষ্টল সমূহ। লাখ লাখ লোকৰ সমবেশত জৱাহৰ নগৰ মুখৰিত হৈ পৰিছিল। জৱাহৰ নগৰৰ প্ৰদৰ্শনিৰ জ্যোতি মাৰ নোঁ যাওঁতেই ৰাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদ নবেম্বৰ মাহৰ ২৭ তাৰিখে তিনি দিনীয়া ভ্ৰমণ সূচী লৈ অসমলৈ আহে। এই ভ্ৰমণৰ কাল ছোৱাত ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে গুৱাহাটীত বাহিৰেও নগাওঁ আৰু চিলচৰলৈও যায়। চিলচৰত এখন ষ্টেডিয়ামৰ আধাৰ শিলা স্থাপন কৰি শ্ৰীআলি আহমদে খেলুৱৈ সকলক খেলাৰ মান উন্নত কৰিবলৈ আহ্বান জনায়। নগাওঁৰ জালাহ অঞ্চলত পৰিয়াল পৰিকল্পনাৰ অগ্ৰগতি হোৱা শুনি ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে আনন্দ প্ৰকাশ কৰে। এই সন্দৰ্ভত ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে কয় যে ইচলাম ধৰ্মই বহু বিবাহ সমৰ্থন কৰে যদিও ইয়াৰ উদ্দেশ্য অধিক সন্তান জন্ম দিয়া নহয়; সমাজৰ নিচলা তিৰোতা সকলক নিঃ সহায় ৰূপে এৰি নিদি তেওঁলোকক আত্মা প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰাৰ সুবিধা দিয়াৰ

মানসেহে ইছলাম ধৰ্মত বহু পত্নী বিবাহৰ ব্যৱস্থা বখা হৈছে। ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে জৱাহৰ নগৰৰ প্ৰদৰ্শনি পৰিদৰ্শন কৰে। পহিলা ডিচেম্বৰৰ দিনা ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে অসমৰ পৰা বিদায় লৈ নতুন দিল্লীলৈ যায়। কোনে ভাবিছিল এয়ে হব বুলি ৰাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদৰ অসম আৰু অসমীয়াৰ পৰা শেষ বিদায়!

কৰ্মযোগী ৰাষ্ট্ৰপতি

আজীৱন খেলুৱৈ আলি আহমদৰ সকলো কামতে অদম্য উৎসাহ উদ্দীপনা পৰিলক্ষিত হৈছিল। ব্যস্ততাৰ মাজতো আজৰি উলিয়াই তেওঁ সকলো ৰাজহুৱা অনুষ্ঠানতে যোগ দিছিল। এজন নিপুন খেলুৱৈ ৰূপে খ্যাতি অৰ্জন কৰা বাবে সকলো ক্ৰীড়া অনুষ্ঠানতে যোগ দিবলৈ শ্ৰীআলি আহমদ সততে আহুত হৈছিল। ১৯৭৬ চনৰ ১৯ ডিচেম্বৰ তাৰিখে দিল্লীৰ খেল পথাৰত ভাৰত আৰু ইংল্যাণ্ডৰ এম. চি. চি দলৰ মাজত হোৱা ক্ৰিকেট খেল খন উদ্বোধন কৰি ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে দুই দেশৰ মাজত অধিক সৌহাদ্য গঢ়ি তুলিবলৈ আহ্বান জনায়। ২৬ ডিচেম্বৰৰ দিনা দিল্লীত ইছলাম ধৰ্ম সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিবলৈ এখন আলোচনা চক্ৰৰ আয়োজন কৰা হৈছিল। এই আলোচনা চক্ৰ মুকলি কৰি শ্ৰীআলি আহমদে কয় যে ইছলাম ধৰ্মই সকল আৰু নিয়ন্ত্ৰিত পৰিয়াল গঠনৰ বিৰোধীতা নকৰে। ২৭ ডিচেম্বৰ তাৰিখে ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে মূৰ্চিদাবাদত বহা উদ্যোগ পতি সকলৰ এখন সভাতো ভাষণ দিয়ে। সকলো কামতে জন সাধাৰণৰ লগত সহযোগীতা স্থাপন কৰিবলৈ ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে উদ্যোগ পতি সকলক আহ্বান জনায়। দিল্লীত বহা সৰ্বভাৰতীয় শিক্ষক সন্মিলনৰ সামৰণি উৎসৱত যোগ দি ১৯৭৬ চনৰ ৩১ ডিচেম্বৰৰ দিনো ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে কয় যে শিক্ষক সকলে সমাজৰ পিচ পৰা অঞ্চলৰ উন্নতিৰ কাৰণে চেষ্টা কৰিব লাগে। ১৯৭৭ চনৰ

১৬ জানুৱাৰীৰ দিনা ভাৰতত হোৱা ষষ্ঠ আন্তঃ ৰাষ্ট্ৰীয় কথা ছবি মহোৎসৱত ৰাষ্ট্ৰপতি শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদে বঁটা প্ৰদান কৰে। জাপানী ছবি এখনে এই প্ৰতিযোগীতাত স্বৰ্ণ ময়ৰ বঁটা লাভ কৰে।

অসমাপ্ত বিদেশ ভ্ৰমণ

১৯৭৬ চনৰ ৬ ফেব্ৰুৱাৰীৰ দিনা ৰাষ্ট্ৰপতি শ্ৰীফকৰুদ্দিন আলি আহমদে এবাৰ দিনীয়া কাৰ্য্য-সূচীলৈ দক্ষিণ পূব এছিয়া ভ্ৰমণ কৰিবলৈ যাব। ৰাষ্ট্ৰপতিৰ পত্নী বেগম আবিদা আহমদে তেওঁৰ লগতে গৈছিল। সেই যাত্ৰাত তেওঁ মালয়ছিয়া, ফিলিপাইন আৰু ব্ৰহ্মদেশ ভ্ৰমণ কৰাৰ কথা আছিল। ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে মালয়ছিয়াৰ ৰজা আৰু প্ৰধান মন্ত্ৰীৰ লগত দক্ষিণ পূব এছিয়াৰ ৰাজনৈতিক পৰিস্থিতি সম্পৰ্কে সুদীৰ্ঘ আলোচনা কৰে। তাত তেওঁ মালয়ছিয়াৰ ৰজা আৰু ভাৰতীয় হাই কমিচনাৰে দিয়া ভোজ মেলতো উপস্থিত থাকে ৰাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদে জীৱনৰ শেষ ছোৱাত গল্ফ খেল খেলিবলৈ লয়। বিশ্বৰ শ্ৰেষ্ঠতম মালয়ছিয়াৰ গল্ফ খেল পথাৰত উক্ত দেশৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী দাটুক হুছেইনৰ লগত আলি আহমদে ৭ ফেব্ৰুৱাৰীৰ দিনা ৰাতি পুৱা প্ৰায় ডেৰ ঘণ্টা সময় গল্ফ খেলে। ৰাষ্ট্ৰপতিৰ ব্যক্তিগত চিকিৎসক ডাঃ কাবলি হকা বধা কৰাতহে তেওঁ গল্ফ খেলিবলৈ এৰে। এই ভ্ৰমণত ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে মালয়ছিয়াত বিভিন্ন অনুষ্ঠানত যোগ দি আনন্দৰ মাজেদি সময় অতি বাহিত কৰে। বেগম আবিদা আহমদেও কুৰালালামপুৰত অনুষ্ঠিত এখন মহিলা সভাত ভাষণ দিয়ে। মালয়ছিয়া ভ্ৰমণ কৰি থাকোঁতে তেওঁক বৰ পৰিশ্ৰান্ত হোৱা দেখি ডাঃ কাবলি তেওঁক পূৰ্ণ বিশ্রাম লবলৈ উপদেশ দিয়ে। ডাক্তৰৰ পৰামৰ্শ ক্ৰমে ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে ফিলিপাইন আৰু ব্ৰহ্মদেশ ভ্ৰমণৰ আশা ত্যাগ কৰি ১০ ফেব্ৰুৱাৰী বুধস্পতিবাৰে নতুন দিল্লীলৈ উভতি আহে। সেই দিনা নিশা ৯ বজাত ৰাষ্ট্ৰপতিৰ

অবৈতনিক চিকিৎসক ডাঃ ই, লিংডই গুৱাহাটীৰ পৰা ফোন যোগে ৰাষ্ট্ৰপতিৰ স্বাস্থ্যৰ কুজ লয়। ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে ডাঃ লিংডক এই বুলি জনায় যে সম্প্ৰতি তেওঁ ভাগৰ অনুভৱ কৰিছে যদিও চিন্তাৰ কোনো কাৰণ নাই। গতিকে তেওঁৰ স্বাস্থ্যৰ পৰীক্ষা কৰিবৰ কাৰণে দুদিনমান পিচত গলেও হব বুলি পৰামৰ্শ দিছিল।

আলি আহমদৰ আকস্মিক বিয়োগ

ৰাষ্ট্ৰপতিয়ে ডাঃ লিংডক নিজৰ স্বাস্থ্য ভালে থকা বুলি জনোৱাৰ মাত্ৰ ৯ ঘণ্টা পিচৰ কথা। সেই দিনা আছিল ১৯৭৭ চনৰ ১১ ফেব্ৰুৱাৰী, শুক্ৰবাৰ। এই শুক্ৰবাৰ বা জুম্মা বাৰৰ দিনাই মুছলমান সকলে প্ৰাৰ্থনা কৰে। ৰাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদে সকলো জুম্মা বাৰতে সংসদৰ ওচৰতে থকা জুম্মা মহজিদটোত শুক্ৰবাৰৰ প্ৰাৰ্থনা সমাপন কৰিছিল। সেই দিনাও তেওঁ প্ৰাৰ্থনাৰ বাবে উক্ত মহজিদক যোৱাৰ কথা আছিল। অৱশ্যে সেই দিনা তেওঁৰ শাৰীৰিক দুৰ্বলতাৰ কাৰণে ডাঃ কাবলি আৰু পৰিয়ালৰ লোক সকলে তেওঁক সেই দিনা নাগাজক নাযাবলৈ অনুৰোধ জনাইছিল। আলি আহমদে কাৰো বাধা নামানি মহজিদক যোৱাতোকে স্থিৰ কৰিছিল। কিন্তু অদৃষ্টৰ কি নিষ্ঠুৰ পৰিহাস। মৃত্যুৰ আগেয়ে আলি আহমদৰ মনৰ সেই বাসনা পূৰণ নহল।

পুৱা প্ৰায় ৮ বজাত আলি আহমদ গা-খোৱা ঘৰলৈ গল আৰু তাতে হৃদ ৰোগত আক্ৰান্ত হৈ ঢলি পৰে। লগে লগে তেওঁৰ ব্যক্তিগত চিকিৎসক ডাঃ আৰ. কে. কাবলিক মাতি অনা হয়। ডাঃ কাবলিয়ে ৰাষ্ট্ৰপতি জনক অক্সিজেন দিয়াত কেই মিনিট মানৰ ভিতৰতে তেওঁ সংজ্ঞা ঘূৰাই পায় আৰু তেওঁক বিচনালৈ লৈ যাবলৈ চিকিৎসক জনক কয়। কিন্তু অলপ সময় পিচতেই আলি আহমদ আকৌ সংজ্ঞাহীন হৈ পৰে। দিল্লীৰ প্ৰখ্যাত চিকিৎসক সকলে অনেক চেষ্টা কৰিও ৰাষ্ট্ৰপতি আলি আহমদৰ সেই সংজ্ঞা ঘূৰাই

আনিব নোৱাৰিলে । বাতি পুৰা ৮ টা বাজি ৫২ মিনিট যোৱাত এই মহান নেতা গৰাকীয়ে সমগ্ৰ ভাৰতবাসীক কন্দুৱাই স্বৰ্গ ধামলৈ গতি কৰিলে । আলি আহমদৰ মৃত্যুৰ সময়ত তেওঁৰ পত্নী বেগম আৰ্বেদা আহমদ, দুগৰাকী ভগ্নী-বেগম হামিদা চুলতানা আৰু বেগম খাজিতা চুলতানৰ উপৰিও প্ৰধান মন্ত্রী শ্ৰীমতী ইন্দিৰা গান্ধী আৰু কংগ্ৰেছ সভাপতি শ্ৰীদেৱকান্ত বৰুৱাও শয্যাৰ কাষতে আছিল ।

দেশ জুৰি শোকৰ ছাঁ

বাষ্টপতি আলি আহমদৰ আকস্মিক মৃত্যুৰ বাতৰি পোৱাৰ লগে লগে সমগ্ৰ ভাৰত বাসী শোকাভিভূত হৈ পৰে । আকাশ বাণীৰ নিয়মিত কাৰ্য্য-সূচী বাতিল কৰি দিয়া হয় । শিক্ষানুষ্ঠান, ব্যৱসায় প্ৰতিষ্ঠান আনকি চিনেমা ঘৰ বিলাকো সম্পূৰ্ণ বন্ধ হৈ যায় । আলি আহমদৰ মৃত্যুত শোক প্ৰকাশ কৰি বাষ্টলে দিয়া এটি বেতাৰ ভাষণত প্ৰধান মন্ত্রী শ্ৰীমতী ইন্দিৰা গান্ধীয়ে কয় যে বাষ্টপতি আলি আহমদ এজন উচ্চ নীতিবোধ সম্পন্ন ব্যক্তি আছিল যি জনে দেশ খনক দীৰ্ঘদিন ধৰি পৰম আনুগত্যৰে সেৱা কৰি গৈছে । শ্ৰীমতী গান্ধীয়ে আৰু কয়, — “তেওঁ আছিল এজন ধৰ্ম্ম প্ৰাণ মুছলমান-সকলো ধৰ্ম্মৰে যিটো সাৰ, সেই কৰুণা আৰু মানৱতা বাদ তেওঁৰ মাজত মুৰ্ত্তিমন্ত হৈ উঠিছিল আৰু তাৰ ফলতে তেওঁ আমাৰ ধৰ্ম্মনিৰপেক্ষতাৰ উজ্জ্বল প্ৰতীক হৈ পৰিছিল ।” দিল্লীৰ লাল কিল্লাত বহা এখন সৰ্বদলীয় শোক সভাত অস্থায়ী বাষ্টপতি শ্ৰীৰামাপ্পা দামাপ্পা জাটুয়ে কয় যে এই সভাত সকলোবোৰ ৰাজনৈতিক দলেই যোগ দিয়াতোতেই শ্ৰীআলি আহমদৰ প্ৰতি থকা সকলোৰে বিৰাট শ্ৰদ্ধাৰ কথা প্ৰকাশ পাইছে । প্ৰবীন নেতা শ্ৰীজগজীৱন ৰামে কয় যে নিজতকৈ আনৰ বাবেই জীৱন পাত কৰোতা জনেই ভাৰতীয় পৰম্পৰা মতে মহৎ লোক । আলি আহমদো আছিল সেয়ে । তেওঁ ধৰ্ম্ম নিৰপেক্ষতাক দিছিল সন্মম ।

এজন সৎ লোকহে খাটি হিন্দু বা মুছলমান হব পাৰে । আলি আহমদৰ আকস্মিক বিয়োগ বাতৰিত মন্ত্ৰাহত হৈ অসমৰ মুখ্য মন্ত্ৰী শ্ৰীশৰৎ চন্দ্ৰ সিংহই কয়— “যদিও অসম আজি তেওঁৰ স্নেহৰ পৰা বঞ্চিত হ’ল, অসমৰ জীৱনৰ দিশে দিশে তেওঁৰ চেনে-হৰ স্পৰ্শ বিয়পি আছে । সেই বিলাকেই আমাক চিৰদিন সোঁৱৰাই থাকিব তেওঁৰ বিশাল ব্যক্তিত্বৰ কথা, উদাৰ চেনেহৰ কথা, অটল আদৰ্শৰ কথা” । আন ভালেমান নেতাৰ লগতে অসমবাসীও বাষ্টপতি আলি আহমদৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাঞ্জলী জ্ঞাপন কৰে ।

বিদেশী ৰাষ্ট্ৰৰ শ্ৰদ্ধা জ্ঞাপন

বাষ্টপতিৰ বিয়োগ বাতৰি পোৱাৰ লগে লগে বিভিন্ন ৰাষ্ট্ৰই আলি আহমদৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা নিবেদন কৰে । মাৰ্কিন প্ৰেছিডেণ্টৰ মাক শ্ৰীমতী লিলিয়ান কাৰ্টাৰ আৰু পুতেক শ্ৰীজেমছ কাৰ্টাৰ, কেণ্টৰ যুৱৰাজ মাইকেল, ৰুছ ছুপ্ৰিম ছোভিয়েটৰ ভাইচ প্ৰেছিডেণ্ট শ্ৰীএল, এম, মেচানভ, পাকিস্তানৰ ছিনেটৰ চেয়াৰমেন শ্ৰীহবিবুল্লা খান, ব্ৰহ্মদেশৰ প্ৰেছিডেণ্ট নে উইন, ভূটানৰ ৰজাৰ ভগ্নী যুৱৰাণী আশি চোনম চোদেন বাংচুক, নেপালৰ ডঃ তুলসী গিৰি, মিচৰৰ উপ প্ৰধান মন্ত্ৰী হাফেজ এল, যানম, মালয়ছিয়াৰ চৰকাৰী প্ৰতিষ্ঠানৰ মন্ত্ৰী মহম্মদ বিন যাকুব, আফগানিস্তানৰ প্ৰেছিডেণ্টৰ বিশেষ আমাত্য মহম্মদ নায়ম, জাপানৰ উপ বৈদেশিক মন্ত্ৰী কেইবা অকুদা, বাংলা দেশৰ প্ৰেছিডেণ্টৰ উপদেষ্টা পৰিষদৰ সদস্য ডঃ এম, এ, ৰচিদ আদিয়ে বাষ্টপতি ভৱনৰ দৰবাৰ হলত থকা আলি আহমদৰ শৰত মাল্য অৰ্পন কৰে আৰু মূৰ দোঁৱাই শ্ৰদ্ধা নিবেদন জনায় । বাষ্ট্ৰসংঘৰ সচিব প্ৰধান ডঃ কুট ৱাল্ডহাইম, ফেডাৰেল জাৰ্মানীৰ প্ৰেছিডেণ্ট শ্ৰীৰাণ্টাৰ ফিল, লাওছৰ প্ৰেছিডেণ্ট ছুফানোভঙ, জেমেইকাৰ প্ৰধান মন্ত্ৰী মাইকেল মেনলী, বাগদাদৰ ভাইচ চেয়াৰমেন ছাফাম হুচেন আৰু হাঙ্গাৰী, টাঙ্গানিয়া আদি দেশৰ ৰাষ্ট্ৰ মূৰব্বী সকলে

শ্রীফকৰ্কাদিন আলি আহমদৰ মৃত্যুত শোক প্ৰকাশ কৰি প্ৰধান মন্ত্ৰী ইন্দিৰা গান্ধিলৈ শোকবাণী পঠিৱায়।

আলি আহমদৰ শেষ শয়ণ

আহমদ পৰিয়ালৰ প্ৰথম লোক জনক দিল্লীৰ মেহৰলি কবৰ স্থানত কবৰ দিয়া হৈছিল। বাষ্টপতি আলি আহমদকো সেইঠাইতে কবৰ দিয়াৰ কথা আছিল। কিন্তু বেগম আবিদা আহমদৰ ইচ্ছা অনুসৰি প্ৰয়াত বাষ্টপতি শ্রীফকৰ্কাদিন আলি আহমদক ১৩ ফেব্ৰুৱাৰী বৰিবাৰৰ দিনা আবেলি ৪-৩০ বজাত দিল্লীৰ জুমা মছজিদৰ চৌহদৰ কবৰ স্থানত সম্পূৰ্ণ ৰাষ্ট্ৰীয় সন্মানেৰে সমাধিস্থ কৰা হয়। মৃত্যুৰ দিনাখন চিকিৎসক আৰু পৰিবাৰৰ হাক-বচন নুশুনিও বাষ্টপতিয়ে উক্ত মছজিদলৈ নামাজ পাঢ়িবলৈ যোৱাৰ তীব্ৰ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰিছিল। কিন্তু তেওঁৰ সেই ইচ্ছা পূৰণ হোৱাৰ আগেয়েই শেষ নিঃশ্বাস পেলালে। বেগম আবিদা আহমদৰ ইচ্ছা যে তেওঁ যিহেতু জীৱিত কালত তালৈ যাবলৈ নাপালে গতিকে মৃত্যুৰ পিচত হলেও তেওঁ তালৈ যাবলৈ পাব লাগে।

দৰবাৰ হলৰ পৰা ৰাষ্ট্ৰীয় মৰ্যাদাৰে শৰ যাত্ৰা আৰম্ভ হয়। এই শৰ যাত্ৰাত বাষ্টপতিৰ দুজন পুতেক আৰু প্ৰতিৰক্ষা বাহিনীৰ তিনিও জন প্ৰধান খোজ কাঢ়ি যায়। দেশ বিদেশৰ হাজাৰ হাজাৰ লোকে এই শৰ যাত্ৰাত যোগ দিছিল। এটি শোকাবহ অথচ গাম্ভীৰ্য পূৰ্ণ পৰিবেশত বাষ্টপতি আলি আহমদৰ শেষ কৃত্য সমাপন কৰা হৈছিল বাষ্টপতি : আলি আহমদ আজি আমাৰ মাজত নাই; কিন্তু তেওঁ আমাক দি গল চৰম ত্যাগ, ধৰ্ম নিৰপেক্ষতা আৰু সংহতিৰ আদৰ্শ। নিজৰ ৰাজনৈতিক আদৰ্শৰ কথা উল্লেখ কৰি সেয়েহে আলি আহমদে মৃত্যু কঠে কৈছিল, - “মহাত্মা গান্ধী আৰু তেওঁৰ সুযোগ্য অনুগামী জৱাহৰলাল নেহেৰু, ছদ্দাৰ বল্লভ ভাই পেটেল আৰু মোলনা আবুল কালাম আজাদ আদিয়ে যি ৰাষ্ট্ৰীয় আন্দোলনৰ সৃষ্টি কৰি গল, মই তাৰেই সন্তান।”

অলপতে প্রকাশ পাব দেশাইব জীবনী

ভাৰতৰ পঞ্চম ৰাষ্ট্ৰপতি
ফকৰুদ্দিন আলি আহমদ

জন্ম-১৯০৫ চন ১৩ মে'

মৃত্যু-১৯৭৭ চন ১১ ফেব্ৰুৱাৰী

